

bokselskap.no, 2015

Gunnar Heiberg: *Tante Ulrikke*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1884 (Philipsen, Kjøbenhavn).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-231-5 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-232-2 (epub),
978-82-8319-233-9 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Gunnar Heiberg

Tante Ulrikke

Skuespil i fire akter

bokselskap.no

Oslo 2015

[Personerne](#)

[Første akt](#)

[Anden akt](#)

[Tredje akt](#)

[Fjerde akt](#)

PERSONERNE

Professor Blom.

Fru Blom.

Helene, *deres datter*.

Tante Ulrikke, *fruens søster, lærerinde på et døvstummeinstitut*.

Statsråd Stabel.

Ejvind Stabel, *cand. philos., hans søn*.

Advokat Strøm.

Student Frederiksen.

Stud. jur. A. Strøm, stud. jur. P. Strøm og andre deltagere i mødet i 3die akt.

FØRSTE AKT

Eftermiddag i professor Bloms dagligstue, der er rigt udstyret; væsentlig mørke farver. Midt i stuen bord med lænestole og en puf. I forgrunden til højre sybord. Til venstre ligeoverfor en patée. På væggen kolossal fotografier fra Rom samt Thorvaldsens «Natten» og «Dagen» i stort format. I baggrunden fører en dør ind til professorens studereværelse, som er overflødig udstyret med bøger, papirer, skrivestel; en stor Pallas Athene over skrivebordet. På væggen til venstre dør ud til entréen, på højre dør ind til spisestuen.

Det er i mørkningen. Professor Blom og Fru Blom sidder på hver sin side af bordet, hvorpå kaffestel med stor maskine; bag denne står Helene.

Blom.

Forbyde ham huset kan jeg naturligvis ikke. Han er jo søn af min gamle ven Stabel. Men det er en løs, upaalidelig person. Jeg vil ikke tale om hans anskuelser – men rent privat! Han skylder jo gud og hvermand. Advokat Strøm f. ex.

Fru Blom.

Men kan da ikke gamle Stabel hjælpe ham?

[2] Blom.

Du véd, Stabels affærer er ikke videre; – *det* er i det hele taget det uheldige ved vore ledende mænd baade på det ene og det andet parti – nå! *her* kan det imidlertid baade forklares og undskyldes. Og desuden – han er jo snart tredive år. Strøm, hvem han formelig har narret til at låne sig nogle hundrede kroner siger, at Ejvind Stabels eneste indtægt består i, at han averterer gratis i nogle radikale aviser – efter manuduktion, ser du.

Fru Blom.

Men så har han vel elever?

Blom.

Han havde en i norsk, som ikke betalte, fordi han strøg til artium. Saa fortæller Strøm idetmindste. (*rejser sig*). Giv mig en dråbe til min cigar. (*Helene skjænker*). Jeg får ind til afhandlingen. Klokken er blit mange. (*Til Helene*) Det er noget andet, det, de gamle Grækere – end folket og selvstyre og Ejvind Stabel og alt det. (*ind på kontoret*).

Fru Blom.

Far har vist ret – Ejvind Stabel er vist en løs, upålidelig person – og det ikke bare i pengesager. – Jeg synes, det er underligt, at ikke du også har lagt mærke til det. – Jeg tror ikke på ham.

[3] Helene.

Hvorfor siger du mig alt dette?

Fru Blom.

For at advare dig Helene. Pas dig.

Helene.

Jeg behøver ingen advarsler.

Fru Blom.

Jo du gjør – jeg har nok mærket –

Helene.

Nej, nej, det er ikke så!

Fru Blom.

Jo Helene jo; men vogt dig. Slige mænd har stor magt over os. *Jeg véd det*. De lover så stort og vi blir øre af den dur af ord, som vi så gjerne lar suse os om ørene. Og så en vakker dag, når de skal løse ind sine løfter, – han minder mig saa

levende om sin far, dengang han var ung, – og de andre unge på den tid.

Helene.

Mor, jeg forstår hvem du mener, – far og Stabel og de andre, som skrev adresser og holdt taler for Danmark – men ikke noget fik de sat igjennem, og selv gik de ikke med i krigen. Du og jeg pilte charpi – jeg husker det godt, skjønt jeg var ganske liden – og jeg forstår ^[4] ogsaa, hvorfor du bestandig var saa bleg og alvorlig dengang, nu forstaar jeg det.

Fru Blom.

Hys, hys – ikke saa ivrig, Helene. Det er urigtigt af mig at tale slig (*gir hende noget garn at holde*) – men jeg er bange for denne Ejvind Stabel. Din far er en saa fin, nobel, human natur, men Ejvind Stabel – jeg tror ikke på alt dette frihedssnakket hans.

Helene.

End far da! Jeg har læst i gamle aviser, hvorledes han snakkede oppe i studentersamfundet. Men det var dengang, han var ung. Herhjemme har han aldrig talt om frihed – hverken i det ene eller andet. Ikke for det, der blev saamæn aldrig talt om det på skolen heller – å jo kanske langt, langt tilbage i historien, dengang vi havde om Grækerne og Perserne, men det tabte sig ialfald indover tiden – jeg tror, vi læste om den franske revolution, uden at det ord blev nævnt. Men alvorlig talt, jeg skylder Ejvind og tante Ulrikke saa meget; det er nu engang dem, som har givet mig interesse for det, som er oppe i tiden.

Fru Blom.

Det er ikke far og jeg, mener du. – Nej, nej, det er nok så.

[5] Helene.

Er du ikke svært glad i tante?

Fru Blom.

Jo – jovist.

Helene.

Jamen du skulde holde meget mere af hende. Jeg synes, at både du og far ligesom er lidt kolde mod hende. Slig som hun er mod de døvstumme, og slig som hun går omkring hos fattigfolk og steller og hjælper – hvad gør det så, om hun er lidt underlig.

Fru Blom.

Ja men Helene – far har ret i – du har ikke godt af at være saa meget sammen med tante. Der er da andre mennesker, som du kan tale med, og som har interesse for det, som – som er oppe i tiden, som du siger.

Helene.

Men hvem? hvem? Der er jo ingen andre end tante og Ejvind Stabel. Far bare smiler af mig, og jeg har ingen veninder længer; og der er jo næsten ingen herrer, som taler til mig heller, de synes naturligvis, jeg er kjedelig – og det endskjønt jeg blir jo en rig arving.

Fru Blom.

Men kanske det netop er derfor, at Ejvind Stabel –

[6] Helene.

Fy, mor, tal ikke slig om ham.

Fru Blom.

Der kan du se, hvor ivrig du blir. – – Ja jeg kan ikke hjælpe.

Helene.

Nej, det kan du ikke (*Fruen ser hurtig hen på hende*). Ja, kjære mor, det var ikke så, jeg mente. (*Går hen og kysser hende*).

Professor Blom ind.

Blom.

Men hører I da ikke, det ringer.

En Pige kommer ind fra spisestuen og går ud i entréen. Lidt efter Statsråden ind. Fruen kalder på pigen, som bærer kaffestellet ud og strax efter kommer ind med lampen.

Statsråden (trykker fruens hånd).

Skal hilse så meget fra min frue. (trykker Helenes hånd). Hvor ser De rask og godt ud! (til Blom) Godaften du. Jeg vilde gjerne tale med dig.

Fruen.

Følger du med ud i køkkenet, Helene?

Statsråden.

Jeg fordriver vel ikke damerne?

Fruen.

Nej langt fra – jeg skal ud og stille til aften. (Begge damer går).

[7] **Blom.**

Nå værsgod, sæt dig ned, du er så urolig.

Statsråden.

Ja jeg har som sagt meget vigtige ting at tale med dig om. Du véd statsråd Lie er meget syg.

Blom.

Ja.

Statsråden.

Det er højst sandsynligt, at han ikke lever ugen ud.

Blom.

Jaså. Det er da sørgeligt – og hans kone stakkar?

Statsråden.

Hun fik telegram netop ved middagstider og var meget bleg og bekymret. Det værste var at befrygte.

Blom.

Men rejser hun da ikke ned til Carlsbad?

Statsråden.

Hun skal ha en liden.

Blom.

Å ja så. Men det var det vigtige, du vilde sige mig. Undskyld, måske jeg afbrød.

Statsråden.

Det var netop dette.

[8] Blom.

Hvad?

Statsråden.

Den post, som altså blir ledig ved statsråd Lies eventuelle død, – skulde ikke du, Blom?

Blom.

Jeg?

Statsråden.

Ja netop du, – vilde ikke netop det være en virkekreds for dig?

Blom.

Men Stabel, hvor vil du hen – jeg har jo aldrig egentlig beskæftiget mig med politik.

Statsråden.

Politik. Havde jeg nogensinde beskæftiget mig med politik, da jeg blev kaldt til hans majestæts råd?

Blom.

Jamen alligevel!

Statsråden.

Ingen falsk beskedenhed. Jeg har allerede talt med flere af mine kolleger og nu ieftermiddag med hs. exc. statsministeren, og ingen af dem var uvillige.

Blom.

Ikke det?

[9] Statsråden.

Blom! Hs. exc. blir gammel nu. Han fylder iår de 80, så det varer vel ikke mange år, før han ansøger hans majestæt om afsked. Selv har han slået på statsråd Bornemann eller mig som sin eftermand. Hvem vilde du anse for mest skikket?

Blom (*tænkende*).

Ja! – ja!? – Bornemann eller du? –

Statsråden.

Nå ja, den tid, den – sorg. Modtag imidlertid denne post. Du skylder – ja rent ud, du skylder landet det offer. Vi blir færre år for år, vi, hvem landets sande vel

ligger på hjærte. Vi trænger uafhængige, dannede, hæderlige mænd som du.

Blom.

Men mangler I da slige?

Statsråden.

Mangler. Hvor kan du spørge.

Blom.

Du siger, at I trænger –

Statsråden.

Synes du, det er et passende øjeblik at komme med ordkløverier.

[10] Blom.

Det var sandelig ikke så ment – undskyld. (*ser ned; skraber med det ene ben på gulvet*). Tror du virkelig, at fædrelandet –

Statsråden.

Ja, fædrelandet kræver dette offer af dig.

Blom.

Er han altså meget syg?

Statsråden.

Meget farlig syg. Fru Lie ser overordentlig bekymret ud. Overordentlig bekymret. Frygtede det værste, det allerværste.

Blom.

Døden?

Statsråden.

Ja – døden.

Blom.

Stakkels kone.

Statsråden.

Du har ret.

Blom.

Ja, vi får med guds hjælp håbe det bedste.

Statsråden.

Ja, vi får håbe det bedste.

Blom (*hurtig*).

Ja, kjære, ikke så at forstå –

[11] Statsråden.

Nej, naturligvis.

(*Liden pause*).

Blom.

Kirkedepartementet?

Statsråden.

Kirkedepartementet!

Blom (*rækker hånden ud*).

Gamle ven!

Statsråden (*trykker Bloms hånd*).

Gamle ven!

Blom (*peger mod kontoret*).

En cigar?

Statsråden.

Tak.

Blom.

Udmærket cigar.

Statsråden

– Du, så var det min store obligation; den forfalder nu på mandag – (*de går mod kontoret*).

Ejvind Stabel ind. Der veksles håndtryk.

Blom.

Nå, er De kommet hjem?

Ejvind.

Ja jeg kom iformiddag. Professoren befinder sig vel – og familien har det godt?

[12] Statsråden.

Hvorledes har du havt det i sommer?

Ejvind.

Jo tak. End du?

Blom ind paa kontoret.

Statsråden.

Jo såmæn. – Lå du på den samme gården hele tiden?

Ejvind.

Nej. Jeg rejste omkring. Jeg har arbejdet stærkt.

Statsråden.

Arbejdet? På hvad?

Ejvind.

På valgene – bare agiteret i stilhed forresten. Familien er ikke prostitueret –

Statsråden.

Alvorlig talt, Ejvind. Agter du ikke at ta dig noget alvorligt for?

Ejvind.

Alvorligt! Jeg tjener mit land på min måde. Desuden blir det ikke længe, før min roman kommer.

Statsråden.

Er du færdig med den?

[13] Ejvind.

Ja – det vil sige – jeg har ikke skrevet det ned altsammen – men jeg har det klart, hvorledes det skal være – altsammen.

Statsråden.

Hvad skal du leve af nu i vinter? De vilde jo ikke ha dig længer i Eders værdige organ – du var for doven, har man fortalt mig.

Ejvind.

Doven! Ja, de kaldte det doven; men sagen var, de betalte ikke, – og desuden

var der meningsforskjel.

Statsråden.

Der har været i dusinvis af dine regninger, mens du har været borte, og jeg *kan* ikke betale, jeg *har* ikke penge. Sålænge jeg lever, kan du jo bo hos mig, men

–

Ejvind.

Å min tid kommer nok. Desuden – jeg har jo min korrespondentvirksomhed.

Statsråden.

Til radikale provinsaviser – jo det skal du bli fed af. Jeg tror formelig, jeg havde foretrukket, at du var vedblit med dette folkehøjskolelæreriet fremfor, at du aldeles ingenting bestiller.

[14] Ejvind.

Gudsforholdet er blit et andet med mig, siden jeg var folkelærer.

Statsråden.

Gudsforholdet! Folkelærer! Gudbevare mig vel. – Du kan få en plads i mit departement; ta den, før det blir for sent.

Ejvind.

Jeg tjener ikke det nuværende ministerium.

Statsråden.

Du gider ikke arbejde, far. Det er sagen. Man kan da også bli ærgerlig. Ja træk på skuldrene af din far, så meget du vil. Værsgod! Det er dog for din skyld, jeg taler.

Ejvind.

Livets vilkår og livets krav er andre for den yngre slægt.

Statsråden (*stiller sig bag Ejvinds stol*).

Sig mig Ejvind. Tar jeg fejl, når jeg tror at ha lagt mærke til, med fornøjelse at ha lagt mærke til, at du meget hyppig kommer her i min gamle vens hus, – og at det også er af den grund, at du er her nu iaften, lige efter at du er kommet hjem.

[15] Ejvind.

Af den grund? hvilken grund?

Statsråden.

Det vilde inderlig glæde mig, hvis så var.

Ejvind.

Jeg forstår ikke.

Statsråden.

Jovist forstår du, – og min velsignelse skulde I få.

Ejvind.

Jeg kan tænke mig, hvad du mener; men hvis så var – så kan jeg forsikre dig, at min kærlighed var ren, skinnende ren.

Statsråden.

Det er min trøst, at så er, (*lægger sin hånd paa hans skulder*) at jeg er sikker paa, at så er. Jeg skal anvende al min indflydelse hos Blom, som nu engang ikke rigtig kan med dig. Og jeg skulde ta meget fejl, om det ikke skulde lykkes.

Blom (*i kontordøren*).

Nå!

Statsråden.

Nu kommer jeg. For at vende tilbage til det, vi talte om før, kjære Ejvind, din

nuværende stilling er uholdbar. Noget må du gøre. (*ind på kontoret*).

[16] Ejvind.

Stillingen er uholdbar. (*lidt efter bestemt*) Vel! (*hen til spejlet, indtager stillinger, gjør afvæxlende sit ansigt tungsindig- alvorligt og vemodig-blidt*).

Helene ind, standser et øjeblik.

Helene.

Goddag!

Ejvind. (*vender sig hurtig*).

Goddag – jeg – jeg havde fåt noget sort her lige ved næsen (*ser sig i spejlet en gang til*) – er det af nu? (*gnider sig med lommenørklædet*). Det var vist sod (*tar hendes hånd, holder den længe og ser hende alvorlig i øjet*). Hvorledes har så De havt det, frøken Helene.

Helene.

Tak. Og hvorledes har De havt det i sommer?

Ejvind.

Herligt! Der er noget forjættelsesrigt i dette at rejse i vort dejlige land. Indtrykkene samler sig så mægtigt i ens sjæl. Lysten vågner, og evnen øges til virke for land og folk. Og dog! Der er noget underligt trist i dette, at ingen forstår en; – bønderne deroppe forstod mig igrunden ikke, – og nu far! Det er tungt, ikke at ha sin far på sin side, når slaget kæmpes, – det har noget af borgerkrigens rædsel over sig. Og Deres forældre, frøken Helene, især Deres mor, jeg véd det godt – de har ikke tillid til mig – [17] og hvorfor – jeg forstår det ikke. Og så De selv, De hvem jeg helst af alle – og jeg synes dog, jeg har delt med Dem af, hvad jeg kalder min rigdom, min kærlighed til friheden og mit luende håb til fremtiden –

Helene.

Jeg er Dem taknemlig for så meget.

Man hører højrøstede stemmer fra entréen.

Ejvind (*nærmer sig til hende*).

Frøken Helene!

Helene.

Det er vist tante og advokat Strøm.

Ejvind (*lidt forvirret*).

Advokat Strøm?

Helene.

Ja –

Ejvind.

Nej det var bare – jeg synes han er så'n simplex.

Tante Ulrikke og Advokat Strøm kommer samtidig ind af døren. De er ivrig optaget af samtalen. Tante Ulrikke har bøger samt en ridepisk under armen.

Tante Ulrikke.

Ja, man må være helt sig selv. Det var som da jeg mærkede, at kristendommen ikke bar mig ^[18] længer, – jeg skyndte mig fra den, som jeg vilde skyndt mig fra et isflag på Bjørviken en varm aprildag.

Strøm.

Er det bare døvstumme, De er lærerinde for, eller gir De undervisning i idioti også?

Tante Ulrikke.

Der er plads for idioter også.

Strøm.

Nå, nå, bare ikke hidsig. Jeg skal sige Dem noget, jeg; De har ikke alene alt

for mange jern i ilden, De har også altfor meget ild i hjernen.

Tante Ulrikke.

Gud hvor vittig!

Strøm.

Å ja, ikke saa værst! (*gjør grimaser med ansigtet og fingrene som til døvstumme*).

Tante Ulrikke.

Å lad være med det gaperi. (*hen til Helene; hilser hjærtelig*).

Strøm (*hen og trykker Ejevinds hånd*).

Goddag, goddag. Glæder mig overmåde at se Dem igjen. Nu er det – lad mig se – det er 6, nej 7 afdrag siden jeg havde den fornøjelse at tale med Dem – foruden renter og omkostninger.

[19] Ejevind.

Hr. advokat. Det er rigtig kjedeligt. Men nu kommer min bog snart, og da –

Strøm.

Ja *da* – død og pine. De har formodentlig brugt mig i romanen også – det er jo en roman? – Med hud og hår, som jeg går og står; – det er jo skik nu – fin skik! Hul samfundsstøtte! Som gjør nar ad de unge, varme, ædle fremskridtsmænd, hva? – Både i litteraturen og virkeligheden. Rigtig en fed gris – ja jeg for Dem. De skal rigtig ha tak for, at De ikke rent har slået hånden af os gamle.

Ejevind (*ler tvungent*).

Hvor kan De tro.

Strøm.

Ha ha. Ja, det er sku ganske morsomt.

Tante Ulrikke.

Kunde *jeg* få tale lidt med Ejvind nu? Det er derfor, jeg er kommet hid.

Strøm.

De vil måske skaffe ham en plads på anstalten – ja som lærer naturligtvis.

Blom ind fra kontoret; Statsråden står i døråbningen.

Blom.

Goddag advokat – goddag Ulrikke. I fuld kamp.

[20] **Strøm** (*får øje på tante Ulrikkes ridepisk.*)

Men Gud i himlen, hvad er det? Er det den nyeste talemethode for døvstumme?

Tante Ulrikke.

Jeg *vil* gå i fred om kvelden. Ja De får passe Dem, De også – så De ikke ved en fejltagelse –

Blom.

Hys da. Helene er jo inde. Skal du ikke ta af dig, Ulrikke?

Tante Ulrikke.

Så skulde måske Kristine og Helene og jeg sidde her inde i dagligstuen alene – og ta imod visitter hvergang en af herrerne måtte her igjennem for at –

Blom.

Men Ulrikke da!

Ulrikke.

Ud i gangen, mener jeg – for at hente noget – et lommetørklæde, som de har glemt – altså –

Strøm.

Hem! hem!

Fruen *(som netop er kommet ind og har hilst på de nye gæster.)*

Så ta nu af dig, Ulrikke *(vil ta ridepysken.)*

[21] Tante Ulrikke.

Den beholder jeg. Advokaten er her.

Strøm. *(truer med fingren).*

Forførelseriske kvinde!

Fruen.

Fy advokat. Jeg skal nok få advokaten til ikke at være slem mod dig. Ta så af dig.

Tante Ulrikke.

Slem – han – mod mig. Pyh – skidt.

Strøm.

Det ord tar sig bedst ud på døvstumt. Slig. *(gjør grimaser).*

Blom.

En cigar, Strøm!

Strøm.

Tak. Skal ikke De ha frøken. Å De forstår ikke *(spør med døvstummegebærder).*

Tante Ulrikke.

Tak. Jeg røger ikke. Ejvind, går du med på socialistmødet imorgen.

Ejvind (*skvætter op*).

Jeg. Nej – jeg kan desværre ikke. Jeg skal – jeg har lovet at besøge noget for far imorgen.

[22] Statsråden.

Hva?

Ejvind (*blinker til faderen*).

Far.

Strøm.

Hvormange gange er De pebet ud på sådanne møder, som De har sammenkaldt selv?

Tante Ulrikke.

Syv gange, og en gang peb jeg selv – men da var jeg alene – der kom ingen folk. Men imorgen skal vi holde det første socialismøde på over tyve år.

Statsråden (*frem i forgrunden til Blom*).

Det må forhindres.

Blom.

Mødet?

Statsråden.

Nej, at din svigerinde optræder. Det vil være til hinder for din udnævnelse.

Blom.

Herregud!

Statsråden.

Ikke noget snak. Hvad tror du, man vil sige i Stockholm til, at den nye kirkeministers svigerinde optræder på socialismøder. (*højtidelig til* ^[23] *tante Ulrikke*) Vel frøken! Jeg respekterer Deres personlige anskuelser, men det forekommer mig, at en sådan optræden let vilde kunne komme i strid med Deres skolegjerning – og De har jo statsbidrag.

Tante Ulrikke.

Og så mener De at jeg skulde gøre alle de døvstumme barna til socialister!

Statsråden.

Nej, forstå mig ret, De forener Dem jo med fuldstændig gudløse mennesker.

Tante Ulrikke.

Hvor der ingen religion er, har Gud tabt sin ret.

Statsråden.

Er der ingen religion på Deres skole?

Tante Ulrikke.

Jo på anstalten er de protestanter allesammen. Men jeg mener: jeg og socialisterne. Aanej, far! Jeg skal nok passe min skolegjerning. De skal ikke få noget at klage. Nej da! *Den* var ikke heldig.

Strøm (*spydig til statsråden*).

Hun håner det helligste.

Statsråden.

Blom!

Blom.

Kristine!

[24] Fruen.

Ulrikke. Er det værdt, du går paa det møde. Kristian vil det så nødig, og han har jo altid været så snil og human mod dig.

Tante Ulrikke.

Human han! Han tåler ikke, at en bog ligger på maven, den må ligge på ryggen (*gjør bevægelsen med en bog på bordet*). Så human er han. Rig men ræd mor! Det er sagen.

Statsråden.

Blom!

Blom.

Jeg tror ikke, du går, Ulrikke, når du hører, det kan være til skade for mig. Jeg har altid behandlet dig således –

Tante Ulrikke.

Du er ræd for prostitution for familjen.

Blom.

Mere end det, jeg –

Statsråden.

Hys! –

Tante Ulrikke.

Dere er rædde allesammen – alle dere gamle; – (*til statsråden*) De skulde tage Deres søn til eksempel, De gamlingen.¹¹ Er det en af dere, som gider gjøre ^[25]noget for alle de tusener her i landet, som har det ondt og trænger hjælp – direkte gjøre noget – ikke bare skrive noget i protokoller – men direkte – gjøre noget *selv* – er det nogen af dere, som elsker Norge såpas.

Strøm.

Elsker Norge. «Elsker, elsker det og tænker«! Besynderligt konversationsthema.

Tante Ulrikke.

Elsker Norge ja. Ja, det er besynderligt, at jeg, et gammelt fruentimmer skal stå her og gjøre dere et sådant spørgsmål og ikke få noget svar – det er komisk.

Strøm.

Ja det er komisk.

Tante Ulrikke.

Her går dere så rolige og fornøjede omkring og er vigtige og går i selskaber og så videre og i thetret og – og lader som ingenting og ser ikke, at folk vrir sig i skidt og lugt og svineri.

Strøm.

Det var en god mundfuld.

Tante Ulrikke.

Men kan dere da ikke forstå, at det er rimeligt at være som jeg – jeg har ikke ro på [26] mig et øjeblik – jeg synes ikke, jeg kan sidde stille et minut om gangen – jeg synes, jeg hører klynk og tuden i alle kroger. Men vær sikker, jeg skal gå på det møde, og jeg skal fortælle dem, hvad slags folk dere er.

Blom.

Men så herregud da, Ulrikke; husk på, du er i en dannet familje.

Tante Ulrikke.

Du vil måske forbyde mig huset, som du nu har hentydet til i mange år.

Blom.

Ja Ulrikke, hvis –

Statsråden (*til Blom*).

Hys. Diplomatsk. – Frøken Ulrikke, er det Deres fulde alvor, at De vil gå på det møde?

Tante Ulrikke.

Ja gu er det mit alvor.

Statsråden.

Hør. Mine damer og herrer. Jeg vil under tausheds løfte betro Dem en ting. Det er væsentlig af hensyn til Dem, frøken Ulrikke, at jeg gør det, og jeg siger det rent ud, det er væsentlig for om muligen at få Dem bevæget til at opgive Deres forsæt. (*stille, højtidelig*). Det er ikke ^[27] usandsynligt, at inden en ikke meget fjern fremtid vil hans majestæts øjne falde paa vor ven professor Blom ved valget af nyt medlem af højstsammes råd (*Udrop af forbauselse og lykønskning*).

Strøm (*trykker Bloms hånd*).

Gud véd, hvorfor ikke du skulde være statsråd.

Tante Ulrikke.

Hans majestæts øjne. Ha ha. Skal *du* bli statsråd. Det er emne som skabt til imorgen – jeg skal fortælle på mødet, hvad slags folk de sætter til at styre os her i landet – en mand, som gud hjælpe mig i hele sit liv ikke har gjort andet end skrevet en bog om partikelen ut – huttetu – og så været human.

Fruen.

Det er betroet dig som en hemmelighed.

Tante Ulrikke

Hemmelighed. Skal det være hemmelighed, hvem der skal være statsråd – nå ja, det er sandt – men – men jeg skal sige ting, som er meget værre (*slår med ridepiskan i luften*). Dere skulde ha af denne, magtesløse magthavere; for nu skal der bli leven her i byen. – Adjø. Velkommen på mødet imorgen, allesammen. (*går*).

Strøm (*halvsagte efter hende*).

O, var jeg ridepiskan på din –

[28] Statsråden.

Er der da intet som gjør indtryk på det menneske.

Strøm.

Nej ikke engang hans majestæts øjne. Det er rigtig et hyggeligt menneske at ha i en familje. Hyggeligt menneske!

Blom.

Nu ja, herregud – det er vel ikke så farligt – hun er jo – (*peger på panden*) Uf. – Lad os nu få det lidt hyggeligt her.

Statsråden.

Jeg siger dig, Blom, svaghedens tid må være forbi. Humaniteten har også sine naturlige grænser.

Strøm.

Spær hende inde for fanden, og når mødet er over, så exporter hende til Amerika, til miss Woodhull.

Fruen.

Advokat Strøm. Hun er da min søster.

Statsråden.

Ganske rigtig frue. Ingen voldelige midler naturligvis.

Strøm. *(rejser sig, frem på scenen; midt mellem statsråden og Blom).*

Tror du, hun går på dette møde?

[29] **Blom.**

Tror du, Kristine.

Fruen.

Ja.

Under det følgende noget dæmpede men hidsige replikskifte ses Helene at sidde stiv og stille på stolen ved siden af kontoret i baggrunden. Fruen går hen og taler til hende. Helene svarer ikke, men lytter til hvad herrerne siger.

Strøm.

Er det til hinder for Bloms udnævnelse?

Statsråden.

Ja.

Strøm.

Skal vi så holde os til det nøgne faktum; Hun er gal! Hendes galskab går ud over dig. Vi sætter i avisen, at hun er sindssvag.

Statsråden

Det vilde måske være vel hårdt – og det er desuden vel sent, det er jo allerede imorgen, at mødet skal holdes.

Strøm.

Det vil i betydelig grad forsvage indtrykket – og jeg skal desuden få mine to brorsønner til at underholde hende, når hun optræder.

Ejvind *(temmelig højt).*

Hr. advokat. Hun er fruens søster, hun er frøken Helenes tante.

[30] **Strøm** (*halvsagte*).

Syv afdrag – foruden renter og omkostninger.

Blom.

Lad os ikke mere tale om dette. Det lar sig nok arrangere. Hun er jo (*peger på panden*).

Helene (*fra stolen ved siden af kontoret; stille*).

Nej, hun er ikke det.

Blom.

Hvad behager?

Helene.

Jeg siger bare, at tante er ikke gal, og det ved dere selv meget godt. Fy, jeg synes det er skam, far, at det ikke er nødvendigere, at du blir statsråd, end at de vælger en anden bare for tante Ulrikkes skyld. Og hvad galt er der i, at hun går på det møde. Jeg synes du skulde gå der selv. Du, som skal bli statsråd, må vel ha tænkt lidt over, hvorledes fattigfolk skal få det bedre, og hvorledes de skal få mere oplysning og alt det – og det kunde du jo *da* give råd om.

Strøm.

Blom på socialismøde. Ha, ha.

Helene.

Det må det da være, som politiken tilsidst **[31]** går ud på. – Ja værsgod, le såmeget dere vil – jeg tror nu det alligevel –

Strøm.

De skulde optræde selv, frøken.

Helene.

Jeg skal – jeg følger med tante.

Strøm.

Hele familien på socialistmøde. Professoren og tante Ulrikke og Helene. De også frue.

Helene (*frem*).

Det er mit alvor. Jeg går med tante.

Statsråden.

Blom – frue, hvad er det – hvad –?

Blom.

Hun synes synd på tante, stakkar. Hun holder så meget af hende.

Helene (*halvt i gråt*).

Ja jeg holder af tante, meget meget mere end dere nogensinde har gjort, og derfor går jeg med hende, og derfor vil jeg forsvare hende mod Deres brorsønner – jeg hørte det godt, hr. advokat – og fortælle, at dere vil sætte i avisen, at hun er gal – for hun er ikke gal – å det er stygt, stygt af dere. (*hurtig ud gennem spisestudøren*).

[32] Strøm.

Det blir nok ikke dig, som blir berømt for deltagelse i det offentlige liv, men din datter. Pak porteføljen sammen. Du får vente til næste dødsfald. Det blir nok Stabel, for han ser så sint ud, at han vist snart får blodprop.

Statsråden.

Er det alvor? Kan der være tale om, at det er alvor? Kan der være spor af tale om, at det er alvor? Hvis – så, kan der ikke være tale om, at du kan komme ind i

statsrådet. Har du også rigtig sat dig ind i situationen? Blom, det havde jeg aldrig, aldrig i verden troet om dig.

Blom.

Hvor vil du hen? – jeg tror du er gal; tror du min datter –; hun er lidt overspændt og synes, at vi har ærtet den gamle for meget – og det har vi måske også, men –

Statsråden.

Din kone tror det – hun tror, det er din datters alvor; vi tror det allesammen, vi så det jo. Ikke sandt, Strøm?

Strøm.

Jo gudbevares. Men ingen voldelige midler naturligvis!

[33] Blom.

Men det var du – hvorfor? – det var du, som sagde til hende, at hun burde gå på det møde.

Strøm.

Jeg! Nej hør véd du hvad – jo det er sandt, det var mig. Men jordbunden var vel forberedt, omgangen med tante Ulrikke, din humane opdragelse –

Blom.

Vi skulde for lang tid siden ha forbudt tante huset – og jeg havde også gjort det, hvis det ikke havde været for din skyld, Kristine – vi skulde ha taget os ganske anderledes personlig af hendes opdragelse – hører du, Kristine; du har jo været sammen med hende hele dagen.

Statsråden.

Man er vistnok noget svag i så henseende – i vor tid; ja misforstå mig ikke, frue; det være langtfra mig at dadle Dem specielt; men hele opfatningen af, hele

anskuelsesmåden af opdragelsen – i det hele – i vor tid –

Blom.

Jeg tror absolut ikke, vi behøver være bange for Helene; men kjære Stabel, så ondt det gør mig, én ting vil jeg dog sige dig, og ^[34] det netop nu, da du taler om vor tids måde at opdrage børnene på. Gamle ven, det gør mig ondt. Men den væsentligste grund til, hvad der er forefaldet her iaften, tror jeg, vi finder i, at Helene søger sig omgang med mennesker – og det meget mod min vilje – med mennesker, hvis meninger, hvis levesæt, hvis væsen så langt fra harmonerer med hvad jeg og mine sætter pris på –

Ejvind (dæmpet).

Jeg forstår, hvem De mener. Men De tar fejl af mig, hr. professor, som De altid har gjort. Jeg tror, jeg handler, som jeg skylder mig selv, både som tilhænger af det store liberale parti og som ven af denne familje, når jeg forhindrer frøken Helene fra et overilet skridt. Ved at optræde på et sådant møde, gavner hun ikke den store sag – undskyld, det, jeg tror er den store sag – men hun opnår kun at vække unødigt forargelse og splid i sin familje.

Blom.

Forklar Dem. Jeg forstår ikke, hvad De mener.

Ejvind.

Må jeg få lov at tale med Helene i enrum – og jeg tror, ja jeg er sikker på, at hun ikke skal gå på mødet.

^[35] **Blom.**

Jeg forstår aldeles ikke, hvorledes det skulde nytte Dem, når ikke jeg, hendes far –

Statsråden.

Ingen formalia nu! Det gjælder din fremtid, og det gjælder din datters

fremtid. Det gjælder om at skabe en minister og om at døde en skandale.

Blom.

Jeg forstår ikke, hvorledes din søn –

Ejvind.

Man kan høre til de forskjelligste politiske partier og dog agte hinandens helligste følelser.

Blom.

Å kald på Helene, Kristine.

Fruen.

Nej ikke nu iaften – kan det ikke vente til imorgen.

Statsråden.

Det er imorgen, mødet skal holdes.

Ejvind *(til fruén).*

Ha ikke mistillid til mig. *(højt)*. Nu, jeg skal vente til imorgen formiddag, hvis professoren ikke har noget mod det.

[36] Blom.

Ja, jeg tilstår, jeg forstår ikke.

Strøm.

Å ungdommen, ungdommen!

Blom.

Du mener da vel ikke –

En Pige er kommet ind og har talt til fruén.

Fruen.

Værsgod, der er anrettet.

Statsråden.

Må jeg ha den ære.

Statsråden, Fruen og Blom går iforvejen ind i spisestuen.

Strøm (til Ejvind)

Å et øjeblik! Jeg skal rive hele obligationen i filler – med renter og omkostninger, hvis De får denne sag ordnet.

Ejvind.

Hr. advokat. De tror da vel ikke –

Strøm.

Hvor kan De tro? Men alligevel! Praktiske mænd! For min ven professorens skyld!

Blom viser sig i døren.

Strøm.

Vi kommer. – Kjærlighed hvad?

[37] Ejvind.

Ingen spøg – hr. advokat.

Strøm.

Nej, naturligvis, ingen spøg. – Men De véd, damer liker ikke slige små uregelmæssigheder – med renter og omkostninger. (*ind i spisestuen*).

ANDEN AKT

Samme dekoration som i forrige akt. Tidligt på formiddagen dagen efter 1ste akt. Blom kommer fra kontoret, går ud i entréen og kommer tilbage med Statsråden; den sidste med overfrakke samt med hat i hånden. Blom har slobrok på.

Blom.

Vi får bli her. De hænger gardiner op i kontoret.

Statsråden.

Han lever ikke dagen over.

Blom.

Lie mener du?

Statsråden.

Naturligvis. Da jeg gik min tur idagmorges, var jeg indom der. Fruen var elendig; aldeles nedtrykt, sagde jomfruen. Sent igåraftes havde hun fåt telegram fra hans læge.

Blom.

Og det barn, som skal komme? Ottende måned, jo?

[39] Statsråden.

Ja meget vanskelige omstændigheder. Aldeles *fortunlet* var det forresten, jomfruen sagde. Men gør dig istand, Blom. Vi skal møde hos statsministeren kl. 12. Jeg har allerede talt med ham idag. Hs. exc. var forresten påfaldende rask idag. Nu! Jeg har ikke været ledig et øjeblik. I aftenaviserne står du allerede nævnt som en af dem, der står i første række ved besættelsen af posten – hvis han dør, før avisen kommer ud da. Og så en vittig artikel af Strøms brorsøn om din svigerinde – han skal være meget vittig.

Blom.

Ja men – kan ikke *det* undgås?

Statsråden.

Blom! Er det for vor egen skyld, vi handler?

Blom.

Jeg har tænkt hele natten på, hvad jeg skulde gøre som minister, og jeg fandt ikke nogen reformer –

Statsråden.

Reformer! *Vi* skal administrere.

Blom.

Det skulde da være, at der gjordes noget mere for de klassiske studier.

[40] **Statsråden.**

Ja, det kommer nok. – Har du talt med Helene idag.

Blom.

Nej, jeg har netop stået op. Jeg søvnede så sent, jeg lå og tænkte.

Statsråden.

Ejvind kommer om en stund. (*Blom hører ikke*). Ejvind kommer om en stund.

Blom.

Jaså – gør han det?

Statsråden.

Blom, du liker ikke Ejvind.

Blom.

Hvor kan du tro – han er jo din søn.

Statsråden.

Herregud! både du og jeg har da i vor ungdom danset på andet end bonede gulve.

Blom.

Jeg aldrig.

Statsråden.

Nu ja, jeg og Strøm da. Og det var jo på en måde også for at lære folkets trang at kjende, som Ejvind siger – ialfald det smukke kjøns.

Blom.

Det er slet ikke det.

[41] Statsråden.

Ja herregud, det, at han er rød, gjør dog virkelig ingen ting. At *det* går over med årene, ved da både du og jeg. Vi hørte jo selv engang til oppositionen, dengang den var berettiget, gudbevares –; du selv var jo en af dem, som talte mest – og bedst naturligvis. Og slig som vi sang – jeg hører formelig duren endnu. Jeg synes næsten, vi sang for meget.

Blom.

Ja, for du havde ingen stemme. Du vilde heller holde taler.

Statsråden.

Jamen var det ikke dig, som fremsatte forslag om, at der skulde være studentertog hvert år? – Det kan jeg like. Godt humør!

Blom.

Nej, jeg er ikke i godt humør. Det er hans forhold til religionen, hans hele livsanskuelse –

Statsråden.

Hvilken?

Blom.

Hans livsanskuelse, siger jeg.

Statsråden.

Hvilken, spør jeg. For han har havt flere. ^[42] Han har vandret den moderne udviklingsgang. Pietist, indifferent, grundtvigianer, vantro. Vær ikke bange. Alle bekendte fritænkere omvender sig, før de dør. Historisk – man læser det i avisen ret som det er.

Blom.

Jamen, Stabel, Helene og Ejvind passer slet ikke sammen.

Statsråden.

Hør Blom – i den slags ting hylder jeg absolut ubetinget frihed. Ingen påvirkning eller overtalelser fra forældrenes side. Kjærlighed er, om jeg så må sige, – kærlighed er kærlighed. Ikke sandt?

Blom.

Men min kone – Kristine tror heller ikke de passer sammen.

Statsråden.

Du har jo selv sagt, at din kone tror, at Helene elsker Ejvind – og desuden naar du vil, så vil din kone naturligvis også. Det har jo altid været så.

Blom.

Ja naturligvis, det har altid været så.

Statsråden.

Ja, jeg mener naturligvis ikke andet end –

[43] **Blom.**

Nej naturligvis. Men han selv, Ejvind, – kan han – hvad skal han ta sig til.

Statsråden.

Han går ind i mit departement. Jeg er sikker på det. Men kort og godt. Lad os ikke fortabe os i fremtiden. Det gjælder nu først og fremst om, ved hans hjælp at få forhindret en handling, som ikke alene vil være til uudslettelig skandale for familien – sæt dig levende ind i situationen! men – jeg vover at sige så stort et ord, – som vil være til ulykke for landet.

Blom.

Å!

Statsråden.

Det er mit ramme alvor.

Strøm ind.

Strøm.

Har De hørt det?

Statsråden.

Vi véd det, vi véd det.

Strøm.

Han ligger hen i en døs.

Statsråden.

Nej hvad? Noget nyt?

[44] **Strøm.**

Kommer fra fru Lie i dette hellige øjeblik. Hun havde netop fåt telegram – det er ikke ti minutter siden. Ligger hen i en døs.

Blom.

Og ingen formue – stakkels kone.

Strøm.

Nu ja – den enes død –

Statsråden.

Det er så –

Blom.

Men alligevel!

Statsråden.

Vi foreslår stor pension.

Blom.

Man kan da ikke leve af forslag.

Strøm.

Jo af at fremsætte forslag, kan man leve – Stabel lever.

Statsråden.

Det blir den andens statsmagts sag at bevilge. Suum cuique. Er du færdig Blom? Om et kvarter må vi gå.

Blom.

Øjeblikkelig. (*hen til spisestudøren*). Kristine!

Fruen ind. Hilsen og håndtryk.

[45] Statsråden.

Ejvind bad udtrykkelig at hilse Dem frue.

Fruen

Tak (*ser hen på Blom*).

Statsråden

Efter aftale kommer han her om en stund – og så tror jeg nok, det skal lykkes (*gnider sine hænder*).

Fruen.

Hvilket?

Statsråden.

At få Deres datter forhindret fra at foretage et overilet skridt. Å, det skal nok gå, det skal nok gå. (*Fruen ser efter Blom, som ser væk*).

Blom.

Et glas sherry, mine herrer.

Statsråden.

Det må ske i en fart. Klokkeren 12 præcis må vi være hos hs. exc.
Blom går ind på kontoret. Fruen ud i spisestuen for at bringe vinen.

Strøm.

Når nu Ejvind får Helene, og du får Blom – ind i statsrådet, og så den gamle excellence dør efter hundrede års trofaste arbejde – was willst du noch mehr?

[46] Statsråden.

Tror du, jeg er en alvorlig mand?

Strøm.

Du er min ven, og din konto hos mig beløber sig nu til 9000 kr.

Statsråden.

Du er rigtig hyggelig idag, Strøm.

Strøm.

Jeg er objektiv. Jeg gør op status.

Blom kommer ind med sin kjole og et ordenstegn. Samtidig kommer Fruen efterfulgt af Pigen med sherryen.

Blom.

Vil du være så snil at sy den store Olafen i kjolen. Det gør Kristine altid. Værsgod. Du kan gerne sidde her og sy. Ikke sandt, mine herrer? (*skjænker i glassene*).

Strøm.

Kan man tænke sig et skønnere syn. Hustruen fæstende symbolet på sin mands fortjeneste på hans kjole. Et helt genrebillede. Næsten historiemaleri. Skål hr. statsråd Blom.

Blom (*smilende*).

Tak.

Statsråden.

Titlerne er det dog ikke værdt at begynde med endnu.

[47] **Strøm.**

Ja det er sku sandt, han lever endnu.

Blom (*alvorlig*).

Ganske rigtig.

Statsråden (*rejser sig*).

Må jeg ikke destomindre på egne – og advokat Strøms vegne som Deres mands ældste venner af et oprigtigt hjerte få lov til at ønske Dem tillykke frue. Jeg kjender jo af personlig erfaring det i sandhed skønne forhold som altid har fundet sted mellem mand og hustru i dette hjem, og jeg føler mig overbevist om at De fremdeles med råd og dåd vil stå Deres mand bi i hans høje stilling. Og jeg vil for mit personlige vedkommende ønske, at det forhold som i så mange år har knyttet mig til dette hus må blive endnu langt intimere og inderligere – til held og lykke for alle parter. Frue.

(Der klinkes).

Blom (*med udrop*).

Kristine! Kald på Helene.

Fruen

Hvad vil du hende?

Blom (*nikker venligt til hende*).

Bare kald på hende, Kristine.

Fruen går.

[48] **Statsråden.**

Vi må gå. Klokken er mange.

Blom (*stærkt optaget af noget, han tænker på*).

Bare et øjeblik.

Fruen og Helene ind.

Blom (*som sidder på patéen tilvenstre*).

Kom herhen Helene. (*lægger armen om hendes liv*). Vi er nok politiske modstandere vi to. – Det er vel ikke så farligt vel? – Det, du sagde igåraftes – (*Helene vil ud af faderens arm*) ja, jeg mener bare, at det, du sagde igåraftes, gjorde dit gode hjerte ære, og jeg har derfor besluttet at gøre dig en glæde – og

jeg véd, jeg kan ikke gjøre det på nogen bedre måde – på nogen måde, som du heller – Vil du ha 400 kr. til dine fattige?

Helene (*ser på ham*).

Far!

Strøm.

Må jeg få lov at tegne mig for 200 kr.

Statsråden.

Det er meget smukt. Det er netop kvindens rette opgave, når hun vil træde udenfor hjemmets snevre ramme.

Strøm.

Vil ikke du også tegne dig, Stabel?

(*Statsråden ser spørgende på Strøm, der nikker betydningsfuldt til ham*).

[49] Statsråden.

Må jeg også tegne mig for – (*Strøm rækker to fingre iveau*) for to hundrede kroner.

Helene.

Mange tak. Jeg skal anvende pengene vel (*rækker hånden ud til fru*). End du mor –

Fruen.

Hvad mener du?

Helene.

Nå ja, det er sandt – far har betalt for dig. (*Lidet ophold*). Men far, er du ikke ræd for at jeg skal drive forceret fattigpleje med pengene, som du så ofte har sagt?

Blom.

Det mente jeg ikke så nøje.

Statsråden (*ser på klokken*).

Det er på høje tid – vi må gå.

Helene (*halvhøjt til fru*).

At du skulde være med på det!

Fruen

Hvad mener du?

Helene.

Ikke mere om det, mor. (*vender sig i døren*). Mange tak far.

[50] Fruen (*efter hende, men kommer tilbage; til Blom*).

Værsgod. Kjolen er færdig. (*går ud spisestudøren*).

Statsråden.

Et på samme tid ypperligt og smukt indfald!

Strøm (*tørt*).

Jeg tror ikke, det virkede heldig.

Blom.

Jeg forstår ikke, hvad I mener.

Statsråden.

Men der kan du se. Det eneste middel er Ejvind. Forstår du, at det ikke går an, at hun går på det møde? – Ringte det ikke? Det er vist Ejvind. Få din kone med ud med det samme, vi går. Det er bedst, at de unge er alene. (*Blom viser*

utålmodighed). Vil du være minister, eller ikke?

Strøm.

Sentimentalitet er en lej ting, Blom.

Statsråden.

Bestem dig. Vi må gå.

Blom.

Ja – der jo ikke noget galt i, at de taler sammen. De kan jo tale sammen. Og hvis de elsker hverandre –

Statsråden.

Ja naturligvis; det må bli deres egen sag ^[51] – Ta så på dig og få din kone med ned over gaden. – Naturligvis Blom!

Blom tar sin kjole på. Statsråden og Strøm hjælper ham.

Tante Ulrikke og Ejvind ind fra entréen, Fruen fra spisestuen.

Tante Ulrikke.

Er Helene hjemme, Deres excellenser. (*gjør dyb kompliment*).

Fruen.

Hun er inde på sit værelse. Men hun har stængt døren.

Tante Ulrikke.

Jeg kommer nok ind. Undskyld, at jeg afbrød ministerrådet. (*til Strøm*) For De skal vel bli minister, De også?

Strøm.

Nej, jeg er tilhænger. Et ministerium må da ha tilhængere også.

Tante Ulrikke går mod spisestudøren; Strøm følger og bukker dybt; hun nejer.

Strøm.

Deres nåde!

Tante Ulrikke.

Deres excellence! (*idet hun går, nikker hun*).

Ejvind (*halvhøjt til fru*).

Hvor jeg igrunden holder af Deres søster, frue!

Blom (*foran spejlet*).

Ta så på dig Kristine, og følg med nedover ^[52]gaden; jeg vilde gjerne tale med dig, og du skal jo ud i byen alligevel.

Fruen ud i entréen, hvortil døren blir stående oppe. Man får overtøjet på.

Strøm (*hen til Ejvind*).

Det gik først op for mig idagmorges, men jeg er aldeles enig med Dem. Bedre at få en rig kone, som *ikke* har prostitueret sig end en rig kone, som *har* prostitueret sig. Naturligvis.

Ejvind.

Hr. advokat. Jeg må bé Dem –

Strøm.

Værsåartig. Men nu behøver De naturligvis ikke mit tilbud, – hvis det lykkes Dem da. Sparet er sparet.

Statsråden.

Kom så Blom. Farvel Ejvind. (*trykker hans hånd*).

Ejvind (*til Blom og fru, som står i baggrunden*).

Stol på mig frue og De også, hr. professor. Alt skal nok vendes til det bedste. Farvel hr. professor.

Fruen (*urolig*).

Går De ikke i følge med os? (*ser på Blom*).

Blom.

Nej, Ejvind Stabel blir her. Du véd –

Statsråden (*afbrydende*).

Blom da!

(*Blom hurtig fra fru*).

Strøm.

Der hører jeg, hun kommer ridende.

(*Idet Blom, Fruen, Statsråden og Strøm går, kommer Tante Ulrikkeⁿ² i spisestudøren. Hun og Strøm gør dybe komplimenter og døvstummegebærder til hverandre*).

Tante Ulrikke (*roper ind igjennem spisestudøren*).

Kom så. Hele ministeriet er afgået.

Helene ind.

Helene.

Hvad er det du vil mig, tante?

Ejvind.

Goddag, frøken.

Helene.

Goddag. Hvad er det du vil mig, tante?

Tante Ulrikke.

Jeg vilde bare – (*ser spørgende på Ejvind*). Jeg vilde bare – jo, jeg vilde vise dig – her skal du se. (*Trækker frem af sin pose flere større og mindre papirlapper*).

Helene.

Hvad er det?

Tante Ulrikke.

Manuskriptet til min tale idag. Jeg arbejder altid således. Da får jeg det klarere. Enhver ting for sig. (*ordner sine manuskripter*).

(*Ejvind smiler til Helene bag tante Ulrikkes ryg*).

[54] Helene.

Hvad skal du tale om idag, tante.

Tante Ulrikke.

Jeg vil tale om så mange ting; – om alt muligt. Jeg vil begynde med begyndelsen – hvorledes børn fødes forskjellig, hvorledes de modtages forskjellig – af de rige forældre med glæde, af de fattige i sorg og sinne – og om en masse, masse andre ting. Jo, idag tror jeg nok, jeg skal holde en tale, som har vasket sig. Ejvind mener, at vi ikke bør optræde på det første møde – at det første møde ligesom skal være mere forberedende. Det er jeg *aldeles* uenig i. Slag i bordet strax.

Ejvind (*besindig*).

Det er jo det første egentlige socialismøde, som holdes her i byen – og vi er jo ikke egentlig socialister –.

Tante Ulrikke.

Jeg tror, jeg er socialist.

Ejvind.

Ja, synes ikke De også, frøken Helene, at det var bedre, at vi ventede til næste gang og så, hvorledes det gik.

Tante Ulrikke.

Der er ikke tale om det. Slag i bordet strax, har jeg sagt. Det kan ikke nytte at vente og vente.

[55] Helene.

Jeg følger med dig, tante.

Tante Ulrikke.

Du! (*pludselig fra hende*). Er det for at få mig til at lade være?

Helene.

Fy, tante.

Tante Ulrikke.

Ja, magthaverne lægger snarer ud, skal jeg sige dig. De er ræd mig. – Men er det værdt at du går med. Jeg er barket, jeg. Det er ikke noget for dig.

Helene.

Hvorfor?

Tante Ulrikke.

Å jeg ved ikke. Men det er da morsomt at være ung; – og du er jo vakker – og danse – og more sig – og ha det morsomt. (*højtidelig*). Og dette er prostitution, skandale.

Helene.

Jeg følger med dig, tante.

Tante Ulrikke (*kysser hende*).

Kjære barn. Vi går i kampen sammen – (*med udrop*) men din far og mor!

Helene.

Jeg har sagt dem, at jeg går.

[56] Tante Ulrikke.

Du har den rette art. (*trykker hendes hånd*). Farvel, jeg går hjem og læser på talen.

Helene.

Vent lidt, jeg går med dig med det samme.

Ejvind.

Frøken, jeg vilde gjerne tale med Dem – bare et øjeblik.

Tante Ulrikke.

Og jeg har ikke tid til at vente. (*mellem dem, tar dem begge i hånden*). Lad os tre holde sammen, så skal vi nok få gjort lidt – om det bare er lidt, lidt. – Dere to er mine bedste venner. (*ser først på den ene, så på den anden – et par gange*). Gid!

Helene.

Tante!

Tante Ulrikke.

Gid! Har jeg ikke lov at sige gid kanske? – Adjø! vi mødes på slagmarken. Et sligt pent gammelt fruentimmer som jeg, fælder fiender bare ved at vise sig. (*vender sig i døren*). Gid! (*ud*)
(*Helene er gået efter tanten til døren; Ejvind står en stund og ser på hende*).

Helene.

Går De på mødet ieftermiddag?

Ejvind.

Nej. Gå ikke De heller!

[57] Helene.

Jeg har jo lovet det – og jeg troede, De også –

Ejvind.

Jeg tilstår åbent, det var for at undgå disputer, at jeg lofte det.

Helene.

Fy, det synes jeg, da ikke tante har fortjent af Dem.

Ejvind.

De mener – fordi hun nogle gange har hjulpet mig, når jeg var i forlegenhed.
Det gør mig ondt – at De antog –

Helene.

Fy – det er stygt af Dem – jeg har ikke vidst om noget sådant; og i et hvert tilfælde – fy.

Ejvind.

Men De skulde vide, hvad jeg har brugt de penge til – nu ja nok om det.

Helene.

Ja, jeg synes også det.

(Lidet ophold.)

Ejvind.

Hvorfor er De så kold mod mig?

[58] Helene.

Kold. Jeg er ikke kold. Men jeg synes, at det er stygt af Dem, at De vil narre tante; og jeg synes også, det var underligt, at De så rolig kunde høre på, hvorledes de behandlede hende igår.

Ejvind.

Tror De ikke, at jeg af mit inderste hjærte føler dette usigeligt rørende ved denne kvinde, der hun står i kampen med sin sugende trang til at gjøre sine medmennesker godt. Men vi må handle fornuftig.

Helene.

Men vi gjør jo ingenting. Det er bare hun, som handler. Vi andre –

Ejvind.

De mener mig. Tal kun ud. Men frøken Helene, vi er ikke alle skabt til at arbejde på samme måde. De er for fin til det grovere arbejde – ja jeg behøver jo ikke at sige Dem, at der ligger ingen foragt, ingen mangel på kjærlighed i «grovere». De – og jeg, vi må virke på de højere klasser, vi må gå i deres selskaber, få dem til os, for at de skal forstå, at det nye, det som er oppe i tiden, er ligeså fint, ligeså skjønt, ligeså aristokratisk som det [59] gamle, men kun uendelig fyldigere, rigere, aandigere, kjærlighedsfuldere. Forstår De mig.

Helene.

Nej! – ja det vil sige, jeg forstår det nok, – men *det* er ikke for mig. Jeg kan intet gjøre, uden hvor jeg ser, der trænges til hjælp, og derfor vil jeg gå med tante. Jeg *vil* gå med tante.

Ejvind (*sætter sig, med hånden for øjnene*).

Å, Helene. Jeg har drømt, og det var mit livs kjæreste drøm – jeg sad sammen med en kvinde nede i syden, i Venezia; – vi drev nedover kanalen i en gondol. Det var en dejlig måneskinskveld. Jeg holdt hendes hånd, hun så mig i øjet, og denne kvinde var ikke til leg, men til alvor, og i håndtrykket og i blikket lå et løfte: Vi skal arbejde sammen. – Vi vandrede i Rom og vi nærrede os med minder, og vi gik i Paris, republikens Paris, og vi fanged dåb i fremtidshåb – men i det alt lå der et løfte, et ubrødeligt løfte om, at vi skulde arbejde sammen for vort fattige folk i by og bygd, vi skulde bringe lys, hvor der var mørke, vi skulde hæve og hjælpe de fattige og små, og vor gjerning skulde være grødefuld udover de almindelige vilkår, fordi kjærligheden bar –

[60] **Helene** (*der har sat sig og stirrer på gulvet*).

Nej, nej.

Ejvind (*hen til hende*).

Og De skulde ikke angre, at De troede på mig. Intet mål er mig for højt, ingen post i dette rige er jeg ræd for, at jeg ikke skulde nå, men lidt medbør *må* jeg ha. Jeg *må*, jeg *må*. Åbent og ærlig. Deres formue skulde være en af løftestængerne i vort fællesarbejde. Jeg siger det, som det er. Men Deres løn skulde blive rig. Jeg elsker Dem, og vi skulde arbejde sammen. Og så om kvelden. I rigt oplyst sale skulde vi samle alle, som elsker friheden, politikere, videnskabsmænd, kunstnere, digtere, kvinder, kvinder – og du Helene, skøn og åndfuld skal være midtpunktet, skal være fruene i Norges første salon. Tro mig, Norge har en fremtid (*griber hendes hånd*).

Helene (*rejser sig, river sin hånd til sig*).

Nej. Ejvind Stabel, nej. Jeg vil ikke. Jeg duer ikke til at sidde og lyse i Deres salon. *Det* er ikke arbejde – – ialfald ikke for mig. (*lige hen til ham*). Gå med på mødet idag. Læg frem det, De har læst, det De har tænkt. Hjælp tante, hjælp dem som har det ondt – hjælp mig – da kanske –

[61] **Ejvind**.

De elsker mig, Helene.

Helene (*hurtig fra ham*).

Nej, nej, nej.

Ejvind.

Frøken Helene. Er det ikke mig, som har vækket Dem. Er det ikke mig, som har lært Dem at tænke lidt udover hjemmets grænser, lært Dem, at der var et levende liv ude i verden også.

Helene.

Jo, jo.

Ejvind.

Og har De ikke levet rigere, lykkeligere efterat De lærte at se, hvor De før var blind, lærte at høre tidens røster, som Deres øre var døvt for.

Helene.

Jo jo, jeg skylder Dem så meget. Jeg er Dem taknemlig for så meget, så taknemlig.

Ejvind.

Jeg tror, jeg har handlet til Deres bedste, og jeg handler til Deres bedste, når jeg råder Dem: gå ikke på dette møde. Intet bliver opnået, Deres forældre blir bedrøvet, og De selv ^[62] blir bare som – som – ja De véd hvem jeg mener.

Helene (*stille*).

Ja jeg vil nødig bli som tante Ulrikke – og det blir jeg vist.

(*Ejvind hen til hende*).

Helene.

Og dog vil jeg tusen gange heller det end være som en af de andre. Ja jeg føler undertiden en brændende lyst til at rejse mig og præke og deklamere og sprælle med armene som tante og få alle de andres latter og smil og hån over mig – så fik jeg da engang sikkert, sikkert fodfæste og var ikke i uvished og tvil bestandig. Nu vil jeg gå på det møde. Jeg glæder mig til at gå med tante – for *jeg* er ikke fejj –

Ejvind.

Helene!

(*Helene vender sig hurtig for at gå*).

Ejvind (*efter hende, slynger hånden om hendes liv og trækker hende frem på scenen*).

Er det ikke Dem, som er fejj, Helene Blom? Hvad er meningen med alt dette frihedsstrævet? Er det ikke, at vi skal være fri, hver enkelt af os, og i gjerning vise verden, hvad frihed er. Er ikke *det* tidens pulsslag – er det ^[63] ikke *det* som kræves i tidens digtning (*trykker hende ind til sig*). Helene! Elsk mig. Du er ung, du er skjøen – du er af kjød og blod, du kræver livets lyst udover alt, som binder –

Helene (*svagt*).

Tal ikke slig til mig. – Hører De – jeg ber Dem.

Ejvind.

Lad os elske hverandre med den ubundne, skjøene friheds hele glød (*trykker hende til sig, forsøger at løfte hendes bøjede hode; det lykkes ikke og han trykker et langt brændende kys på siden af hode*). Vi er jo ikke ræd nogen straf – tror ikke på nogen løn. Lad os vise de andre en elskov så fri, så fin – (*bøjer sig for at kysse hende*).

Helene.

Slip mig – jeg skriger, (*hun slider sig løs; kaster sig hulkende på sofaen*).

Ejvind (*står en stund og ser på hende*).

Helene!

Helene.

Det var ikke ærligt. Det var ikke ærligt – det var ikke ærligt.

Ejvind (*kaster sig på knæ foran hende*).

Nej – det var ikke ærligt; – det var ^[64] lumpent, jeg angrer, jeg angrer. Men elsk mig; elsk mig. De redder mer end De tror. Jeg er ikke sikker på mig selv, om jeg skal gå og altid ha strømmen imod mig. Jeg må ha magt, rigdom og opfyldelse af min kjærlighedsdrøm for at kunne udfolde mine vinger, for at kunne bruge mine evner. Jeg ligger her og ber dig, tigger –

Helene (*rejser sig og går mod spisestuen*).

Nej nej. Jeg kan ikke.

Ejvind (*efter hende*).

Du elsker mig Helene.

(*Helene ind*).

(*Blom ind fra entréen, går mod kontoret.*)

Blom.

Goddag. (*phudselig*). Ja, det er sandt, hvorledes gik det? De har talt med Helene – er det afgjort?

Ejvind.

Nej ikke endnu. Adjø.

Blom.

Gudskelov!

Ejvind.

Vil De da gerne, at hun skal gå på det møde?

[65] Blom.

Det var ikke det, jeg mente. Går hun da på det møde?

Ejvind.

Det er ikke afgjort endnu, siger jeg Dem. Farvel.

Blom.

De må forhindre det, Ejvind For enhver pris! Så er alt i orden! Men hs. exc. sagde udtrykkelig, at den sag måtte bringes i orden –

Ejvind.

Å, nu forstår jeg.

Blom.

Hvad forstår De?

Ejvind.

Å det var ikke noget. Farvel.

Blom.

Jeg stoler på Dem, Ejvind Stabel.

Ejvind.

Farvel.

Blom.

Farvel, Stabel.

(De går hver til sin kant).

TREDJE AKT

Eftermiddag samme dag som 2den akt foregår. En plads i en af byens udkanter. Bakket og stenet terræng. En simpel, af umalte bord opført talerstol står på skrå omtrent midt på scenen. Den står på nederste afsats af en bergknaus, som hæver sig lidt højere og fylder ud scenen bag talerstolen – på venstre side af scenen. Tilhøjre i baggrunden ser man nogle simple små træhuse, deriblandt en brændevinssjap, over hvis dør staar: Ind- og Udskjænkning af Brændevin. Lidt længre frem på højre side en gaslygte. Længst i baggrunden, bag bergknausen og husene sees byen med tårne og andre fremtrædende bygninger. I forgrunden er terrænet fladt.

Der er samlet adskillige folk af alle samfundsklasser foran talerstolen, deriblandt mange arbejdere med redskaber og en samlet trop studenter dels med dels uden studenterhuer. Tilhøjre lige foran talerstolen sidder Tante Ulrikke. Tilvenstre for talerstolen står 4–5 socialister tæt sammen. Et par gutter går omkring og sælger viser. Lige før tæppet går op høres skrig og spektakel. Når tæppet går op, står to fulde mænd på talerstolen og slås om at få komme til orde. Student Fredriksen, en høj mager mand på over de tredve, er trængt tilside; han står dog på talerstolen. Lige foran talerstolen sidder referenter. Et par politifunktionærer går frem og tilbage.

[67] **Student A. Strøm.**

Å gid onkel Strøm var her. – Jeg holder på ham med den røde luggen.

Student P. Strøm (*til den ene fulde mand*).

Nej Olsen – du gir dig da ikke for den rødtoppen.

De fulde mænd ramler ned af talerstolen. Gutter roper med viser: «Å køb en vise da De! En nydelig vise, Morgenrøden, bare to skilling.» Skrig og leven.

Dirigenten. (*op på talerstolen.*)

Herregud. Vi er da ikke mere end en 4–5 mand –

Stemmer.

Og så et fruentimmer! Tante Ulrikke! Hun skal jo også snakke! Og der går da sikkert to mandfolk på hende!

(Latter.)

Dirigenten.

– så De kan da gerne høre på hvad vi siger. Det er da ikke noget at være ræd for! Hør efter nå da!

En stemme.

Fram med studenten igjen da!

Stemmer.

Ja fram med studenten.

[68] Fredriksen. (*på talerstolen.*)

Får jeg lov at fortsætte nu?

Stemmer.

Ja snak De far.

Fredriksen.

Det var det jeg begyndte på! Det var ligesom en lignelse, jeg vilde bruge. Om julen, ved De, i den søde, glade juletid –

En herre.

Ingen blasfemi!

Fredriksen (*fort*).

Hvorfor ikke det? (*roligt*.) Det er forresten ikke gudsbespottelse det, jeg vil komme med. (*til socialisterne*). Blasfemi, det er at gøre nar af gud det, gutter. – Altså om juleaften! Da går den yndige moder og steller med alle julegaverne og juletræet og sætter lys på. Imens sidder de yndige børn hos den kjærlige fader i det dybe mørke – i stuen ved siden af. Så åbnes dørene, og ind strømmer børnene efterfulgt af den kjærlige fader. Ja, tjenestepigerne får lov til at komme ind, de også gudbevares. De står i døren og er flau og gør de andre flau. Og så er alt højtid og glæde og fred. Og familien er så inderlig glad i hverandre og tror, at alt er såre vel og bra. Men dette er det, som de [69] skal ruskes op af. For de ser jo, at der er fattige folk som både sulter og fryser samme kveld, og som sidder i mørke, uden at der er nogen stue ved siden af med lys og juletræ, og de siger jo, at de har medlidenhed med dem – men de, som det har, de kan ikke hvile, de får ikke fred, de feirer ingen yndig jul – hvis de har medlidenhed da. Den som har medlidenhed til den ene kant, han får snart hadet til den anden kant, og han ruster sig til den store krig. – Tænkemåden er det, som må forandres. For eksempel – når en af sin overflødighed eller af sit gode hjerte gir penge til de fattige, en halv eller to eller ti kroner, så siger han: Vær nu fornøjet en stund! Dette er det, som må forandres. Han skal sige: Vær misfornøjet og vis dig misfornøjet for disse ti kroner, så skal du få tyve igjen.

(*Latter*).

A. Strøm.

Fin fyr!

Stemmer.

Hys lad studenten snakke. Mere student!

En anden stemme.

De skulde ta betaling for at snakke.

En tredje stemme.

Nej hys da gut! Da blev han kanske så misfornøjet, at han ikke sagde et ord mere.

[70] Stemmer.

Hold nå kjæft da! La'n få snakke i fred. Det er jagu noget i det han siger, lel.

Andre stemmer.

Ja, ja! – Nej, nej bare væv!

2den fulde mand.

Vi har det så godt, som vi har det.

Fredriksen.

Videre! For jo mere misfornøjelse der blir – jo nærmere kommer vi en afgjørelse. Og *det* kunde være på tide nu.

A. Strøm.

Å De er en opvigler.

P. Strøm.

Fin levevej.

Fredriksen.

Ja, jeg er opvigler, – og *det* efter bedste evne. Men som levevej er stillingen klejn her i landet – endda da!

P. Strøm.

Åja, det er let nok at rive ned!

Fredriksen.

Ånej – det er ikke så let, som folk tror. Her i landet er det endog temmelig vanskeligt. – Men vi skal gjøre vort bedste.

[71] A. Strøm.

Men herregud da, menneske, hvad tror De på. Hvad er det, De vil?

Fredriksen.

Hvad jeg tror? Jo, det skal jeg sige Dem. Jeg tror, der vil komme en tid, og det om ikke længe, mod hvilken den franske revolution var som en idyl. Alle de tusener af tusener, som er rå, udannede, uvidende, som fryser, er sultne og hævnlystne, alle de, hvem fortvilelsen driver øjnene ud i hodet på, så de stirrer og stirrer og må øjne bedre tilstande, fornuftigere tilstande – alle vil samle sig, rejse sig, gå, slå. Mænd, kvinder og barn. Rejse sig og ødelægge. Bare ødelægge. Bare *lægge øde* – og der vil stå en røg af brand og blod over Europa. (*herefter mere dæmpet.*) Det eneste, som har nogen magt i sig til at holde igjen, er de socialistiske læresætninger. Men heller ikke de duer mod det vandalerne rædselsherredømme som skal harve og gjøde jorden. De som da skal til at så, når jorden er frugtbar, de forstår, at det gjælder om at ta alle med. *Alle*. Ellers går det ikke. – Engang troede jeg, at Norge var et af de lande, som kunde slippe for denne revolution, om vi selv vilde. (*ganske roligt*). Jeg troede, at Nordmændene endnu var slig, at de vilde være med i spidsen, når de skulde være med. Der var små ^[72] stater før, som havde gaaet i spidsen, fordi de nåede højest i frihed indadtil, i social frihed, og det kunde vi også – troede jeg. (*dæmpet*). Jeg syntes landet var så nyt, evnerne så friske, viljen og selvfølelsen så mægtig –

En student.

Bjerkebæk!

Studenterne.

Hå hå. Bjerkebæk!

Fredriksen (*hurtigt*).

Jeg tror det ikke længer. – Tænk når Vandalerne, som jeg talte om, sætter fakler til skulpturmusæet – til universitetsbibliotheket – *da* måske –

A. Strøm.

Og De er akademisk borger. (*Stemmer – især fra studenterne*). Intet helligt! Råt! Sjofelt!

P. Strøm (*til studenterne*).

Vi lar ham ikke få ordet mere. (*roper højt*.) Hørte De, hvad han sagde. Han vil, at de skal brænde op universitetsbibliotheket.

(*Skrig*)

Fredriksen (*forsøger at overdøve skrigene*).

Har jeg sagt det?

1731 A. Strøm.

Dannelsen må forsvares! Hyl gutter.

De hyl og piber en stund, til Fredriksen er gåt ned af talerstolen.

Fin herre.

Tænke Dem, at ofre kunst og videnskab, fordi det nu engang er så, at der er nogle, som er fattige. Det er desuden stor skam at klage her i byen. Fattigplejen står overmåde højt, både den kommunale og den frivillige. Stor skam! Jeg har selv havt anledning –

En dame.

Ja, jeg indrømmer, jeg er liberal, og jeg går med på adskilligt af venstres – men dette – nej ved De hvad! Der må dog ved gud være måde på alt!

P. Strøm (som har købt et nummer af «Morgenrøden» ramser op følgende vers –
slig som børn læser:)

Hver ser nu klart, at løgnens ord
som avner trindtom spredes,
og at den hele faldne jord
ved løgnens magt vildledes.

(Almindelig latter.)

Dirigenten.

Jeg må bé om lidt ro, så taleren kan få fortsætte.

[74] A. Strøm.

Nej han får ikke fortsætte, (til studenterne.) Han burde relegeres fra
universitetet.

(Bifald blandt studenterne.)

P. Strøm.

Kommer han op igjen, river vi ham ned.

En socialist (med knyttede næver hen mod studenterne).

Det skal vi se på.

Fredriksen.

Ikke sligt! Ikke det gran! (op på talerstolen.) Kunde jeg få lov til nu –

A. Strøm.

Hyl gutter!

(Der hyles.)

Fredriksen. (smiler, trækker på skuldrene.)

Ja, ja! (går ned.)

Dirigenten (forsøger at komme til orde; på talerstolen).

Vi har indbudt medborgere til at komme sammen – for at vi kunde snakke om – for at afhandle om der ikke er nogen måde – hvorpå vi – som det gik an at forbedre de laverestillede klassers kår –

[75] Stemmer (*især blandt arbejderne.*)

Vi vil ingen socialisme ha. – Det forstår ikke du dig på. – Bliv på værkstedet
Deres, De far!

En student.

Jeg skulde havt støvlerne mine alt igår jeg, Jensen.

Dirigenten.

Å regningen er stor nok før!

En kjærring.

Nu har ikke manden min gjort noget på otte dager – bare for disse socialistgrejerne.

En af socialisterne.

Bare ikke bry dig kjærring.

A. Strøm.

Der kan De se.

P. Strøm.

Bare opvigleri!

Tante Ulrikke nærmer sig talerstolen.

[76] En stemme.

Nu skal tante paa prækestolen.

Latter. Studenterne Strøm farer ilsomt om mellem mængden og taler sagte med folk.

Fredriksen.

Det blir nok vanskelig at komme til orde, frøken – det er så mange dannede mennesker her – akademiske borgere og slige.

Tante Ulrikke.

På mig hører de nok!

Hun går op på talerstolen. Mængden begynder at klappe voldsomt i hænderne.

Tante Ulrikke (*stikker hodet fremover, ser først forbauset omkring på mængden; derpå stolt og strålende af glæde, halvhøjt til Fredriksen*).

De har respekt for en kvinde, som ikke er ræd. (*højt*.) Jeg takker. Jeg takker. Jeg skal søge at gjøre mig Deres applaus værdig. – Idag havde jeg tænkt at gjøre Dem opmærksom på, hvorledes et nyfødt barn modtages forskjelligt i rige og fattige familjer. (*Voldsom applaus*). Ja, det er ogsaa værdt at lægge mærke til. Se bare på, hvorledes forberedelserne ere forskjellige.

(Applaus)

Fin herre.

Er forberedelserne til en fødsel forskjellige hos rige og fattige, det vidste jeg ikke. (*Latter*.)

[77] Tante Ulrikke.

I den rige familje –

(Applaus. Hun forsøger gjentagende at tale, men hvergang applaus).

Helene kommer ilsomt; går urolig frem og tilbage i baggrunden; hun har slør foran ansigtet.

Tante Ulrikke.

Gjør dere nar af mig? – Hvorfor gjør dere nar af mig?

(Latter. Applaus).

Et par af socialisterne gjør sig færdig til at slås og går frem mod studenterne.

Fredriksen (*efter dem*.)

Ikke sligt. Hører De. Vi må tåle det i begyndelsen.

Socialisterne tilbage til talerstolen.

Tante Ulrikke.

Tror dere, jeg gjør det for min skyld. (*Applaus.*) Fy det er stygt, det er lumpent.
(*Applaus.*)

En student.

Hyp, hyp. Fram med ridepiskan da, blåstrømpede Athene!

Tante Ulrikke.

Ja de fortjente lidt af den på –

Studenten.

På hvad?

[78] En anden student.

Er vi kommet til enden alt nu? Så er De vel færdig da, glaukopolis Athene?
(*Latter.*)

Tante Ulrikke.

Får jeg lov at tale? (*slår hænderne sammen.*) Gud hvor fejt!
Voldsom applaus. Fredriksen taler til hende og får hende ned af talerstolen.

1ste referent (*skrivende*).

Å dette med sauce på!

2den referent (*skrivende*)

Jeg anretter det råt. Det er saftigt nok i sig selv. (*Til 3die referent*) Det er sku fine folk, De har på Deres parti.

3die referent (*skrivende; fornærmet*).

Hun kan *aldeles* ikke regnes til det liberale parti.

Ejvind kommer ind fra baggrunden; ser sig omkring. Helene, der ser ham, stiller sig, så hun ikke kan sees.

Tante Ulrikke (*efter at have talt ivrigt med Fredriksen, farer hun op på talerstolen*).

Nej, jeg vil tale.¹³ Det skal frem –

[79] A. Strøm (*til den ene fulde mand.*)

Nu kan De gøre det.

Den fulde mand, som er kommet ud fra sjappen med et æg i hånden, kaster det lige i ansigtet på Tante Ulrikke. Latter. Applaus. Skrig. En Konstabel arresterer den fulde mand.

Tante Ulrikke (*rasende, slår i stolen.*)

Elendige pak! Stympere! (*stille*). Det er stygt, stygt. (*går ned af talerstolen, sætter sig med ansigtet i hænderne på et af trinene.*)

Helene (*farer frem til Ejvind, som er kommet frem i forgrunden.*)

Nu kan De tale, Ejvind – tak fordi De kom – forsvar hende, forsvar hende.

Ejvind.

Er De der? Jeg har ledt efter Dem. Kom Helene, vi går herfra. Her er uhyggeligt for Dem.

Helene.

Var det derfor De kom, Ejvind – og jeg som troede – (*stiller sig op ved siden af talerstolen.*)

Ejvind.

De må ikke. – Jeg skal tale, jeg skal forsvare – bare ikke De.

[80] Helene.

Jeg tror Dem ikke, og aldrig tror jeg Dem. (*slår Tante Ulrikke på skuldren.*)
Frisk mod tante.

Tante Ulrikke.

Du her Helene. Du kom dog.

Helene (*med høj røst*).

Ved I, – I – som –

Ejvind og Tante Ulrikke (*samtidig*).

Helene!

Helene.

I – I som behandler Eders velgjørere, I som – I som er slig – (*stemmen knækker, hun blir ræd lyden af sin egen stemme.*)

Fredriksen.

Op på talerstolen!

Helene.

Nej jeg kan godt stå her – forresten var det ikke noget videre –

Fredriksen.

Nej, op! (*får hende op på talerstolen; for sig selv*). Ingen chance maa forspildes!

[81] Tante Ulrikke (*skriger ud*).

Pas dig Helene! Ikke staa paa den talerstolen!

Alle trænger sig om talerstolen. Det er stille.

En stemme (*næsten hviskende*).

Frøken Blom!

En anden stemme.

Datter til professor Blom.

2den referent.

Imorgen trykkes dobbelt oplag.

En tredje stemme.

En fin Dame!

Helene (*fra talerstolen*).

Ja jeg kan ikke tale, – det var ikke meningen så. Men jeg synes, det er så hårdt, – I skulde bare vide hvor god og snil hun er, hvor hun har arbejdet og strævet og havt det ondt bare for at hjælpe andre – – alt det hun har tjent, alt det hun har ejet, har hun givet bort. Hun vilde jo bare være med og forklare hvorledes man skulde hjælpe dem, som har det ondt. Er det da ikke mange, som har det ondt, mange af Eder som er her ogsaa? Tante – den dame, som talte – tante Ulrikke, [82] som I selv kalder hende, hun vil jo bare at I skulde slutte jer sammen for at få det bedre; – ja jeg kan ikke udtrykke det, – det er så vanskeligt for mig at stå her og tale, når alle mennesker ser på mig; – men er ikke det rigtigt, er ikke det vakkert af hende, (*inderligt*) kan dere ikke forstå det da? Og hvor mange, mange er det ikke, som ikke gjør noget for – for – fattigfolk. Å, dere skulde kjende hende. Og da er det virkelig stygt at behandle hende slig. Og så ondt hun har havt det. Og det kanske allermest, hvor man mindst skulde vente det, – i sin egen familie (*Tante Ulrikke hvisker til hende og griber hendes hånd, som hun beholder.*) Hun siger, at jeg ikke skal tale om det. Men jo, jeg vil tale, det skal siges, for at I skal få vide, hvorledes hun er som I gjør slig nar af. Hendes egen nærmeste familie vil ikke være ved hende, de gjør nar af hende, håner og piner hende.

Ejvind.

Helene – frøken Helene! Tænk på hvad De siger.

Helene (*højt*).

Hys! – *Hun* er ikke ræd, hun tror på sin sag, og hun sætter livet ind for den, om det gjælder, (*mod Ejvind*) Det er en, – en, som – som jeg kjender, som sagde til mig, at hver tid har sin hovedtanke, som er så stærk, at de andre [83] blir bare bitanker, som er saa levende, at den suger blodet fra alle de andre, og verden går

ikke fremover, før den er løst. Og *vor* tids hovedtanke, sagde han, er at gøre mennesker, fri mennesker ud af alle dem, hvis nakke er bøjet mod jorden af sult og elendighed og råhed – jeg husker så godt, da han forklarte mig det – og *den* tanke er det, som styrer tænkere og begejstrer digterne, for bare de, som arbejder for denne tanke, bare de hvis inderste sjæl dirrer af håb om at få *den* løst, bare de lever tidens, *vor* tids liv. (*holder sig for øjnene*) Så var det han sagde (*voldsomt mod Ejvind*) *Det er tidens pulsslag, det er det som kræves i tidens digtning, og ikke – ikke – (truer mod Ejvind).*

Tante Ulrikke (*rejser sig halvt*).

Helene, Helene!

Helene (*trækker Tanten lidt frem foran talerstolen*).

Ja, hun arbejder for denne tanke, hun tror på den, – hun er i slægt med tidens stormænd – ja hun, hun, og ikke vi andre kloge fornuftige mennesker, som bare snakker og snakker og ikke gør noget (*slipper Tante Ulrikkes haand*). Eller er det så, at vi almindelige mennesker ikke har noget med de store at gøre – er det så, som jeg har læst i en bog, at åndens helte herhjemme og [84] ude i hele verden bare er som en flok traner i susende flugt hen over vore hoder, og at de enkelte, almindelige som ser dem og kan tyde deres flugt, at de bare får et slag af vingerne over øjnene, så de blir forfjamsede, som – det går med enkelte. Å nej, nej, lad det ikke være således. – Lad det ikke være således. – Ja det var ikke noget andet.

Helene går ned af talerstolen. Tante Ulrikke omfavner hende. Fredriksen trykker hendes hånd. Socialisterne roper hurra og omringer hende. En stemme: «Lad os bære hende på guldstol!» Hun afværger det. Forøvrigt almindelig bevægelse, men temmelig roligt.

Ejvind.

Jeg beundrer Dem Helene. Får jeg lov at følge (*rækker hånden ud*).

Tante Ulrikke.

Ja kom.

Helene. (*skarpt*).

Nej! – Kom tante. Jeg gaar hjem til dig og blir hos dig bestandig. Kom lad os skynde os.

Tante Ulrikke (*begeistret*).

Ja vi to – vi tre. (*pludselig*) Nej, det gaar ikke an, Helene. Du skal gaar hjem til dine forældre. Du skal gaa hjem.

Helene.

Kom tante! Skynd dig. Jeg gaar til dig. (*Tar tantens arm. De gaar.*)

[85] Fredriksen.

God aften, Stabel!

Ejvind.

Godaften.

Fredriksen.

Er ikke De liberal?

Ejvind.

Jo, ved De ikke det – hvad mener De –

Fredriksen.

Å det var bare så'n et spørgsmål.

Ejvind gaar.

Den ene fulde mand (*på talerstolen*).

Ærede forsamling – må det være mig tilladt –

Da nogle vil rive ham ned, vælter talerstolen. En konstabel fører den fulde mand væk. Skrig og spektakel.

P. Strøm (*til studenterne*).

Vi går til samfundet.

A. Strøm.

Jeg må op til onkel Strøm først; han sidder og venter. Farvel så længe! (*går*).

Studenterne går syngende: «Sjung om studentens lykkelige dar.» Referenterne ordner sine papirer.

[86] Fredriksen (*halvt for sig selv*).

Ja, ja, det var det første mødet!

Socialisterne tar talerstolen, bærer den mellem sig og går.

En mand tænder gaslygten. Det er blit skumring. Man ser byen oplyst i baggrunden. Lys i brændevinssjappen.

FJERDE AKT

Samme dekoration som i 1ste og 2den akt.

Om aftenen samme dag som de to foregående akter.

Blom går op og ned på gulvet. Fruen sidder ved sybordet.

Blom.

Nej, nu må avisen da ved gud være kommet. Klokken er strax 9. Imorgen klager jeg i expeditionen; det er da også for galt.

Pigen (*ind fra spisestuen*).

Vær så god, theen er inde.

Fruen.

Er frøknen hjemme?

Pigen.

Nej, hun er ikke kommet endnu.

Blom.

Så kan vi vente sålænge. Gå ud og se efter avisen.

Pigen går og kommer lidt efter tilbage med avisen, hvorpå hun går.

[88] Blom.

Tak! (*sætter sig og læser*). Statsråd Lies sygdom. Vi har at meddele vore læsere, at ifølge de sidste telegrammer har statsråd Lies sygdom desværre taget en meget alvorlig vending, som lader befrygte det værste. – Stabel sendte bud op i avisen i formiddag. – Socialismødet. Mødet der afholdtes på et sted med det velklingende navn Tyveholmen havde kun samlet få, for største partens aldeles ukjendte folk. Det åbnedes af en student Fredriksen, der på grund af sit forsultne og magre udseende og sin ikke meget moderne klædedragt fuldstændig svarer til den forestilling, man sædvanligvis forbinder med navnet socialist. I sit første foredrag tordnede han løs på det uretfærdige samfund og kom med nogle ligeså løse som trivielle bemærkninger om kapital, arbejde, produktion med flere lignende blomster fra den socialistiske vinterhave. En fra arbejdersamfundet noksom bekjendt skråler, skomager Jensen valgtes til dirigent. Vor referent måtte snart forlade mødet og vi skal derfor til slutning kun bemærke, at det på mødet hed sig, at blandt andre vilde også den bekjendte frøken Ulrikke Olafsen optræde. Vore læsere vil erindre frøkenen fra andre lignende lejligheder samt fra den med ægte studentehumor skrevne farce, som omhandler **[89]** hende. Vi skal imorgen bringe et udførligere referat.

Lidet ophold.

Fruen.

Gid Helene kom snart.

Blom.

Er du sulten, kan vi gerne gå ind og spise.

Fruen.

Nej – slet ikke.

Advokat Strøm hurtig ind med ydertøj, som han under den følgende replik lægger på en stol i baggrunden.

Strøm.

Det er da en fatal geschichte. Hvad vil du gøre, for nu må der gøres noget. Gamle Stabel var rasende, da jeg talte med ham for en stund siden. Han var på vejen til statsministeren. Men sint var han; departementsblodet kogte, det lugtede lang vej. Blom, hvorfor gjorde du ikke som jeg sagde; hvorfor spærrede du hende ikke inde, så havde du undgået at have hovedtaleren på det første norske socialismøde i din nærmeste familje.

Blom.

Har hun prostitueret sig så skrækkeligt?

Strøm.

Nå – du tar det med ro.

[90] Fruen (*til Blom*).

Det er Helene.

Blom. (*rejser sig*).

Helene! hvad?

Strøm.

Vidste du ikke?

Blom.

Hvad siger du – har Helene? Å det er skam, skam. Hvad er det dog der går for sig, Kristine? – Og netop nu, da hun vidste, at en så vigtig sag stod på spil for mig – hører du Kristine? (*mod Strøm*) Men Stabel indestod jo for Ejvind, og Ejvind lofte så sikkert –

Strøm.

Ejvind! en slig candidatus philosophiæ! Men at du ikke vidste det. Det vidste jeg ikke. Jeg vidste ikke, at ikke du vidste det. Og det netop nu, da vi havde de bedste – det vil da sige de værste efterretninger fra Carlsbad. Lie ligger på sit yderste – på sit alleryderste; – og fru Lie er nedkommet for tidligt. Dødfødt! – Og så sligt et møde! fuldstændig nihilistisk! De foreslog at brænde universitetsbibliotheket.

Blom.

Hold op, hører du, jeg vil ikke høre mere. Gud i himlen, hvilken skam – hvad er det dog der går for sig om dagen?

[91] Fruen (*hviskende*).

Og Ulrikke?

Strøm.

Deres søster – nå! Vi er jo vant til lidt af hvert fra den kant, frue. Men gud fordømme mig, dette er dog det værste, at hun har rodet Helene op mellem disse fuldstændig katilinariske existenser. Fuldstændigt fiaskomøde forøvrigt! Pøbelmøde med skrig og leven og rådne æg. Politiet måtte tilsidst –

Blom og Fruen (*samtidigt*).

Politiet?

Strøm.

Nej, vær bare rolig, – Deres datter blev ikke arresteret, så vidt gik det da ikke. Men hele byen taler om det allerede.

Tante Ulrikke farende ind.

Tante Ulrikke.

I ser en slagen kvinde for jer. Jeg strækker våben og udleverer byttet.

Strøm.

Er det bytte eller våben – den ridepiskan og de brillerne? (*peger på sin pande og ryster på hodet*).

Tante Ulrikke (*nikker rolig*).

Ja, jeg blir det, hvis jeg skal holde på længer.

[92] Fruen.

Hvor er Helene?

Blom (*rejser sig*).

Ja, hvor er Helene?

Tante Ulrikke.

Det er hende, jeg kommer fra. Jeg har løbet i forvejen alt det, jeg kunde. Hun kommer her om en liden stund for at sige, at hun ikke vil bo herhjemme men flytte til mig. Hun kommer for at hente sit tøj. Få hende fra det – bé hende opgi sit forsæt, så skal jeg aldrig optræde offentlig mere, aldrig mere gjøre familien skam; – jeg skal leve stille og rolig som en opdaget skandale.

Blom.

Men at det er min datter – *min* datter. Det er en forfærdelig tid – der er gift og pest i luften. Men jeg har stor skyld paa mig, jeg også. Stor skyld. Jeg har agtet alt for lidet på tiden, og troet, at det var nok, at hun voxede op her i sit hjem mellem mennesker, som holdt af hende og vilde hende det vel – bare godt og vel. Kom Kristine, vi skal slutte os tæt sammen og ikke bry os det gran om hvad folk vil sige, men ta rigtig venlig mod Helene. (*rækker frem hånden*).

[93] Tante Ulrikke.

Tak begge to. Så går jeg, og sig endelig ikke til hende, at jeg har været her.
Statsråden ind.

Statsråden (*til Tante Ulrikke*).

Er De her? De generer Dem såmæn ikke. – Og efter hvad der er passert,

Blom, tilstår jeg, at jeg heller ikke af dig havde ventet at træffe hende her, medmindre da statsministeren muligvis skulde have ret –

Blom.

Statsministeren?

Statsråden.

Ja jeg kommer i dette øjeblik fra hs. exc. Som Strøm vil have fortalt dig, drages Lie med døden. (*til Fruen*). De har hørt om hans stakkels kone, frue.

Blom.

Og statsministeren?

Statsråden.

Han sagde, at det vilde interessere ham overmåde at høre, at på næste socialismøde havde professor Blom og fru Blom optrådt sammen med datter og svigerinde.

Strøm.

Det er gud døde mig grovt.

[94] Blom.

Jeg forstår ikke din spøg.

Statsråden.

Spøg! Det er aldeles ikke spøg. Det er mit eller rettere, det var hans excellenses rammeste alvor. Ja, det var ikke langt fra, at han betragtede også mig som prostitueret, på grund af min overdrevne iver for din sag. Han var fuldstændig oprørt.

Strøm.

Bare han ikke blir alvorlig syg.

Statsråden.

Han sagde udtrykkelig, at i en tid som vor kan man intet vide –

Strøm.

Meget træffende.

Statsråden (*vender ryggen til Strøm*).

Og det var derfor uomgængeligt nødvendigt, at du ved et eller andet afgjørende skridt, ved en offentlig erklæring eller hvadsomhelst gav almenheden tilkjende, at du ikke alene misbilligede og beklagede, men også fordømte den skandale, som har fundet sted i din familje, – at du, som hs. exc. udtrykte sig, med andre ord, viste du var en mand og at du vidste, hvor en mand skal stå i vor tid.

[95] Blom.

Ulrikke har lovt –

Tante Ulrikke.

Jeg skal aldrig optræde mere. Jeg skal forsvinde.

Statsråden.

Det er temmelig ligegyldigt, hvad *De* gjør. Det er ligeoverfor Helene, du må optræde.

Blom.

Hvad mener du?

Statsråden.

Du har hørt ministerens ord?

Fruen.

De mener da ikke, at Blom skal afgive en offentlig erklæring – mod Helene, sin egen datter.

Strøm.

Hun kommer her om et øjeblik for at hente sit tøj.

Statsråden.

Hvad? For at hente sit tøj! Blom, du har altså af dig selv forstaaet –

Strøm.

Tværtimod. Vi har belavet os på stor forsoningsfest. Blom og fruene var allerede faldt i [96] hverandres arme, jeg skulde lige til at omfavne tante Ulrikke – og du kommer som du var kaldet, for vi venter bare på Helene for at bé hende tilgive os, at vi ikke har været på mødet.

Statsråden.

Jeg forstår ikke. Er det spøg eller alvor, – har Blom forbudt eller har du ikke forbudt hende dit hus?

Tante Ulrikke.

Det er Helene selv som har besluttet, at hun vil bli hos mig og ikke komme hjem. Kom ikke og læg Dem i vejen – for guds skyld gør det ikke. Lad hende ikke bli hos mig – jeg har det så uhyggelig og uordentlig. Lad hende få bli herhjemme, hvor hun har hygge og fred – hører De Stabel.

Fruen.

Og Deres søn?

Blom.

Ja Ejvind?

Statsråden.

Han er *aldeles* umulig. Upålideligheden selv, – men nu skal han ind i departementet.

Tante Ulrikke (*med ufrivilligt udrop*).

Ja, Ejvind er en sjofelist!

[97] Statsråden.

Hvad?

Tante Ulrikke.

Ja frygtelig sjofel. Helene har fortalt mig alt – men jeg har lovt ikke at sige noget. Men kan dere da ikke forstå, at jeg som ikke har mærket noget, som har troet, at han var en bra kar, har stolt på ham som på mig selv – at jeg kan ikke ha Helene hos mig, kan dere ikke forstå det? – (*stille, smerteligt*) jeg bringer ulykke hvor jeg kommer. (*sætter sig i baggrunden*).

Statsråden.

Din datter er aldrig blit omtalt således i mit hus. Men Blom, la os sætte de personlige følelser til side. Vi får handle med kjendsgjerninger, og du skulde være taknemlig mod forsynet, fordi alting føjer sig så inderlig vel for dig. – Helene har altså besluttet at flytte hjemmefra og opholde sig hos din svigerinde – få hende ikke fra det.

Fruen.

Christian, la os ta venligt mod hende, når hun kommer.

Statsråden.

Bli ikke vred frue, fordi jeg blander mig i sagen. Jeg forstår Dem så godt frue. Men betænk Dem, betænk Dem, før De tar parti. ^[98] Resultatet kan blive, at De forhindrer Deres mand i et af de vigtigste skridt i hans liv. Betænk Dem to gange, frue.

Fruen sætter sig.

Fruen (*mod Blom*).

Man vil tro, at Helene har måttet flytte hjemmefra på grund af skandalen; Helene selv ved, at det er hun og ikke du, som har besluttet det. Du handler som en mand og som en far. Du har taget et afgørende skridt og du blir statsråd, hvorved åbnes dig rig anledning til nyttige reformer –

Strøm.

Gavnlige foranstaltninger, en anden orden i administrationen, samarbejde mellem statsmagterne, – som det heder i oppositionspresen.

Statsråden.

Og det siger jeg dig, Blom. Jeg synes, det er hårde vilkår, du byder mig, for det ser jo ud, som du for alvor betænker dig på enten du skal følge mit eller *den* dames råd. (*peger bag over på tante Ulrikke*). Det er dog lidt pinligt for mig. Er det ikke hun som er skyld i det hele? Hun har revet Helene ud af sit gode lune hjem, hun –

Blom (*usikkert*).

Du har et stort ansvar på dig, Ulrikke.

[99] Statsråden.

Hun har bragt splid og tvist herind. *Hun* er det, som påny, nu da sagen kunde ordnes på den bedste måde, holder på at forpurre det hele ved sine narrerier og sit overspændte væsen. Er det rimelighed i, at *hun* skal være til hinder for, at du kan træde ind i kongens råd. Dette er ikke humanitet længer, det er godfjottethed – Er vi voksne mænd? – Eller du synes måske jeg gør hende uret?

Blom.

Nej, ved gud. Hun har været og er til skandale for familien. Altid, altid. Jeg kan ikke la mig lede i mine skridt af et galt menneske.

Fruen.

Christian – hun er min søster.

Blom.

Ja, og datter af din far, ja, som kunde takke sin gud, at han ikke kom på tugthuset for sine skriverier mod alt, hvad der er helligt i dette land. Hun har det fra barn. Dårlig rase.

Fruen (*mod ham; halvhøjt*).

Det var dog til dig, jeg lytted, og ikke til rasen, ikke til far, dengang jeg gifted mig med dig.

[100] Blom.

Hvad er det Kristine – hvad mener du?

Fruen (*lægger hånden på hans skulder*).

Å ingenting – men far holdt så meget af hende.

Helene ind.

Helene.

Godaften. – Du her tante? I ved altså. – Jeg går ind på mit værelse for at hente noget tøj, mor. Vent på mig så længe tante. (*går ud spisestudøren. Fruen går lidt efter*).

Tante Ulrikke (*frem; ivrig*).

Spar hende. Kunde dere ikke se på hende: Hun gir sig ikke, aldrig i evighed. Du kommer til at angre det bitterlig, bitterlig – og du holder jo af hende. Forstår du da ikke, hun blir som jeg. Som jeg! Hvor hun går på gaden, vil de pege og fnise og vende sig. Ikke fiender men ynkere. Ikke hånletter, men medlidenhedssmil – lige op i ansigtet. Å hun kommer til at stå så alene, så ensomt alene. Bé hende bli, eller hun kommer aldrig hjem igjen.

Blom.

Aldrig –?

Statsråden.

Blom! – Jeg går min vej, hvis din svigerinde en eneste gang til får lov at blande sig i denne sag.

[101] **Tante Ulrikke** (*stille*).

Å nej, det kan vel måske ikke nytte. (*går frem og tilbage i baggrunden*).

Statsråden.

Herregud, kan du da ikke indse, at en slig sag varer da ikke evig. Om et par maaneder er jo det hele glemt, og da kan vi jo se, hvorledes sagen kan arrangeres.

Strøm.

Og er du først blit minister så er der ingen jordisk magt, som kan rokke dig (*til statsråden*) Ikke sandt? At komme ind i det norske statsråd er ikke så vanskeligt, men ud kommer man ikke før man bliver forfremmet endnu højere op. (*peger mod himlen*).

Blom.

Ja men jeg kan da umulig foreslå Helene dette; – det er jo at spille komedie.

Strøm.

Uf!

Ejvind ind.

Strøm (*til Ejvind*).

De vover da noget, De. De har min agtelse – forsåvidt. Spekulationen var dristig [102] lagt. Kun skade, at endossenterne trak sig tilbage i sidste øjeblik.

Ejvind (*hidsig*).

Hr. advokat, jeg – jeg vilde ønske – gid jeg kunde betale Dem de penge tilbage.

Strøm (*rolig*).

Ja gid De kunde. Med renter og omkostninger.

Ejvind.

Godaften Ulrikke. Jeg kommer fra dig. Jeg vilde høre, hvorledes det stod til med frøken Helene.

Tante Ulrikke.

Å hold – jeg ved det altsammen, Helene har fortalt det. Du skulde se at komme ind i statsrådet, du også; der passer du sammen med din far og den dotten, som jager sin datter for at bli det.

Blom.

Ulrikke, det er for galt.

Statsråden.

Det er en fornærmelse mod dine gjæster at tåle sligt.

Strøm.

Slå hende ud af vinduet.

[103] **Statsråden.**

Kom Strøm, vi går.

Blom.

Gå med dig Ulrikke. Jeg tåler det ikke. Du fornærmer mig i mit eget hus – og mine gjæster.

Tante Ulrikke (*rolig*).

Å nej, det kan vel ikke nytte at tigge længer. Det kan vel også være det samme. Vi skal gå sammen, og dere skal høre fra os – vær sikker på det. For hun har hørt krigstrompeten og bag den messingbasunen.

Strøm.

Hvad for en messingmusik!

Blom, Statsråden, Ejvind.

Hvad – hvad er –?

Tante Ulrikke.

Og man glemmer ikke den lyd. Om man så bare en eneste gang har lagt øret til jorden og hørt den dumpe lyd af millionernes marsch og fanernes knitrende slag i luften. I spidsen går genierne – og så et uendeligt tog af fattige og ulykkelige. Retfærdighed, roper førerne. Retfærdighed, retfærdighed toner det som sang over hele hæren – og de får, de tar retfærdighed. [104] Kan man høre slig sang, naar man lytter, da lar man dem gjerne le, da står man gjerne på sin forpost og fryser, da er man gjerne gal og rar og halvtomset og lar de andre være kloge; – *jeg* har hørt slig sang, og *hun* har hørt, og vi smiler af de kloge, vi ynker dem. Ynkverdige gamlinger.

Fruen ind hurtigt.

Fruen.

Nu kommer hun Blom.

Blom.

Talte du med hende?

Fruen.

Nej, jeg var ræd, hun ikke vilde lukke op, så jeg banked ikke på. Der er hun (*inderligt*). Blom, Blom, det er Helene.

Helene ind med en liden vadsæk.

Helene.

Så kan jeg få hentet resten imorgen. Farvel mor. (*trykker hendes hånd*). Farvel far. – Tante har boet så alene nu i mange år – og nu vil jeg se at gjøre det lidt godt og hyggeligt for hende, – og vi passer så godt sammen. Vi har så mange ting, vi kan tale om, og kanske også få arbejdet noget for. – Farvel far (*rækker hånden ud*) Farvel mor. Kom så, tante.

[105] **Tante Ulrikke** (*frem*).

Tal mand!

Statsråden.

Ikke et ord!

Fruen.

Blom!

Helene.

Kom så tante!

Tante Ulrikke (*lægger hånden på Bloms skulder; med helt forandret stemme*).

Hør nu Christian. Lad os nu være fornuftige. Indbild dig, at jeg er som andre mennesker, jeg også; for det er jeg da igunden. Jeg har da ikke altid været så rar. Har jeg vel, Christian. Har jeg vel, advokat?

Strøm.

Å – å!

Tante Ulrikke (*slår spøgende ud med hånden*).

De er slem, er De. Nej, la os nu være fornuftige. Vi er jo alle så glad i hende og vil hende det bare vel; ikke sandt, Christian, ikke sandt statsråd? – Og kongen

bryr sig ikke om hvad hun har gjort; Christian er lige god for ^[106] det, han. Bare la hende få bli hjemme her i stuen (*ser sig om i stuen*), her er hun kjendt og har det så godt.

Helene.

Men tante da, hvad er det du ber om?

Tante Ulrikke.

Og så la hende få rejse til udlandet, eller la hende rejse først og komme her hjem senere, – (*hurtig*) det kan du gjøre, så dør det bort, alt det du ved nok – – til store byer og til Schweits og til Italien, – der skal være så vakkert, så vakkert i Italien. Og giv hende alt det hun vil ha, kjoler og broscher og alt, hun er jo så ung og vakker og ung.

Helene.

Tante, hvad er det du gjør. Tigger du for mig? Synes du jeg har gjort noget galt da tante – (*sætter sig og lægger hodet i sine hænder på bordet.*)

Tante Ulrikke.

Hør ikke på hende. Hun er ophidset nu. Det er så meget, som har gåt hende imod idag. Men hun er så god og snil og så ung – Det var en anden sag med mig. Jeg var styg, jeg. Der var ingen som gjorde kur til mig, som det heder. Kur til mig! Ja er det ikke komisk, advokat? (*Strøm nikker*) ha ha – og så blev jeg ^[107] ærgerlig og misundelig og begyndte at tænke – jeg syntes det var så uretfærdigt og syntes, at de stygge kvinders tid også skulde komme, – men verden er nu engang så – – og jeg selv skal rejse paa landet. (*ler*) Jeg har jo igrunden fortjent at sendes på landet – til en præst, ha ha. (*tar Blom under armen*).

Strøm.

Ja eller til en doktor.

Statsråden.

Der er noget i, hvad frøken Ulrikke siger. Helene vilde vist ha godt af en tur til udlandet.

Blom.

Ja! Du har ret, Ulrikke.

Tante Ulrikke.

Ja ja!

Helene.

Jeg har ikke godt af nogen tur – jeg vil ikke rejse til udlandet. Kom tante, jeg vil jo bli hos dig.

Ejvind. (*helt frem i forgrunden*).

Bare en kvinde som frøken Helene kunde svare slig. (*stolt, afvisende*) Det gjør mig ondt at skulle optræde mod dig, far, og muligvis mod Dem, frue, som jeg har så dyb en agtelse for, [108] og mod dig, Ulrikke, som har sveget Helene. Men jeg kan ikke se en kvinde stå alene. For jeg er ikke fejj, frøken. Forstår I da ikke, at det er at fornærme frøken Helene at foreslå hende at rejse. At indbyde hende til at skamme sig. At flygte for folkesnakken. Hun, som bare har ladet sit hjerte tale, mens vi andre lar de tusen hensyn herske over os. Frøken Helene, tillad mig her i alle disse menneskers nærværelse at sige Dem, at jeg ærer Dem, beundrer Dem, ja, at jeg –

Helene.

Ejvind Stabel – og De vover –

Ejvind.

Ja jeg vover, trods alt som er hændt, trods Deres vrede i dette øjeblik – jeg elsker Dem, elsker Dem, og uendelig mere nu i Deres stolte ensomhed, i Deres forladte stolthed.

Strøm (*halvhøjt*).

Han er som skabt for en jury.

Helene.

Og De vover –. Far, at du tåler! – Tal til Deres søn! – Ved I da ikke – her i Eders egen dagligstue, i formiddag, – da ingen var hjemme, – hvad han har vovet at byde mig –

Almindelig bestyrtelse og udrop

[109] Jeg har ikke forstået det helt før nu, hvor lumpent, hvor usigelig lumpent. – Far og mor! *Han* så, at jeg mange gange sad med ludende hode og med hænderne i skjødet – *han* så, hvor rådløs og uklar og fortvilet jeg ofte var – *han* så, at jeg var alene midt i mit hjem – *han* så det, og han nærmed sig og han kredsede om mig med alle sine klingende ord om frihed og sandhed og talte til mig i et sprog, som han ikke brugte til andre – og så tilsidst, nu idag, troede De, at jeg var moden, at jeg kunde plukkes – for jeg var jo ung, jeg var jo af kjød og blod, som De mumlede mig i øret, mens De gjorde stemmen dybere – – (*lige mod ham*) men ikke netop dengang, ikke netop dengang – (*griber efter bordet for at støtte sig.*)

Fruen (*tørrer hendes pande*).

Helene!

Ejvind (*til Blom*).

Tal rolig og mildt til hende. Hun tåler ikke andet.

Tante Ulrikke.

Ta hende tilbage, Blom og Kristine. Jeg har jo ingenting mærket af det, som hun siger om Ejvind, – og slig går det, når hun kommer udenfor familien. Behold hende. Jeg skal komme væk.

[110] **Helene.**

Vent tante. Ta mig med.

Tante Ulrikke.

Du får ikke lov. Du skal bli her.

Helene (*fortvilet.*)

Men er der da ingen – er alle imod mig?

Fruen.

Tal da menneske, og sig, at det ikke er din mening, at du vil jage din datter ud på gaden – de må jo tro, at det er for den elendige postens skyld.

Blom (*vender sig mod Helene.*)

Helene.

Statsråden.

Farvel Blom. Jeg går til hs. exc. statsministeren og melder ham dit afslag.

Strøm (*halvhøjt.*)

Bare et par måneder!

Blom.

Ta hende hjem, Ulrikke, bare et par måneder. Du kan jo leje en hyggelig fin lejlighed. Jeg skal besørge alt i så henseende. – Bli hos [111] tante et par måneder, Helene, så blir alt godt – og så om et par måneder kan alt ordnes, så kan du komme hjem igjen. – Ja, jeg vil nødig foreslaa dig det, – jeg ser at du ikke liker det – og det kan så være; – men du forstår også sikkert selv, at når det gjælder en så viktig post – viktig for landet; for det er jo ikke bare for min skyld – – (*i sinne*). Svar mig barn, – trods mig ikke lige op i ansigtet. Har du ikke alt gjort nok for at sprænge familien – synes du ikke; – og er ikke vi, jeg og mine venner, dannede, hæderlige, normale mennesker, som rådede dig kjærligt og fornuftigt, (*forfærdelig sint*) mens du har ladet dig lede af et menneske som – som – ja jeg gider ikke ta det halvgale fruentimmers navn i min mund.

Helene.

Kom tante. Vil du ha mig?

Blom.

Du vil, Helene –?

Helene.

Far! Så skulde jeg sidde et par måneder på straf hos dette halvgale fruentimmer, fordi jeg har forsvaret hende, eders egen søster, mod rå mennesker som hånte hende kanskje endnu værre, end det nogensinde er gjort her i huset. Er det andet jeg har gjort? *(mildt og stille.)* Å nej, ^[112] far, det er vist ikke *det*, som sprænger familien.

Tante Ulrikke *(griber hendes hånd).*

Vær ikke sint på mig. Jeg er stolt af dig.

Helene *(tar moderen om halsen).*

Farvel mor! Hils far! *(vinker på Tante Ulrikke og går).*

Blom *(der har sat sig med hænderne for ansigtet).*

Helene!

Tante Ulrikke *(hen til ham).*

Jeg skal nok stille bra for hende – gammelen! *(til Ejevind).* Du er jo falden efter en embedsmand, så jeg burde ha mærket det. *(nej for Strøm og Statsråden).* I skal snart få høre fra mig.

Strøm.

Ja De vil jo leve som en skandale – der er opdaget hos en præst på landet, – var det ikke så?

Tante Ulrikke.

Å nej, nu skal det bli skandale af anden art, og jeg føler mig så temmelig stærk, at jeg kan ofre denne for at styrke ministeriet. (*gir advokaten ridepisen*). Det kan trænges (*peger på Blom*). Han der skal ikke hjælpe stort. Adjø Kristine (*går*).

[113] *Strøm gir statsråden ridepisen. Statsråden ser på den og vil gi den tilbage. Strøm tar ikke imod den.*

Fruen.

Vær ikke så bedrøvet, Blom; for rasen er god, skal jeg sige dig. Godnat! (*ind i spisestuen*.)

Strøm (*til Ejvind*).

Når De nu går ind i departementet –

Ejvind.

Jeg opgir ikke en tøddel af mine anskuelser for det. Ikke en tøddel; hører du det, far!

Strøm.

Nej, nej-nej. Det var slet ikke det jeg vilde tale om. Så ser De indom på kontoret til mig imorgen formiddag.

Ejvind.

Det er virkelig altfor snilt af Dem –

Strøm.

For når De nu går ind i departementet, så kan De jo betale månedlige afdrag. Foruden renter og omkostninger. Det vilde jeg gerne ha et bevis for. Klokken 1 imorgen formiddag!

Ejvind.

Klokken 1. Det skal være mig en – præcis [114] Klokken 1. (*tar sit ur op*.) Jeg ser, det er endnu ikke lukket henne på kaféen. Godaften.

Strøm.

Bedre lykke en anden gang, forhåbningsfulde unge mand. Godaften. Vær ikke for streng mod mig i romanen. Det blir vist en morsom bog. Jeg glæder mig meget. Godaften. Godaften. *(følger ham til døren.)*

Blom *(farer op).*

Men Lie lever jo endnu –

Strøm.

Bare ikke vær ræd. Han er sku sikker. Om fjorten dage kan du bære den afdødes ordner efter hans kiste. Stabel og jeg skal være marschaller.

Statsråden står midt fremme på scenen, med den ene hånd ind på brystet; i den anden hånd har han ridepiskan. Blom og Strøm står på hver sin side af ham.

Statsråden.

Du har kjæmpet dig gennem som en mand. Alle oplyste, eller som du selv for lidt siden sagde, alle dannede, hæderlige og normale mennesker står på din side – det får være dig en trøst i din sorg. Desuden, Blom, om et par måneder kan den sag ordnes, det siger sig selv. ^[115] Mine venner! Det gjælder nu mere end nogen sinde om, at vi med guds hjælp holder sammen, så at landets dyrebareste interesser kan bevares.

Strøm.

Amen!

Noter:

[n1](#). gamlingen.] *rettet fra: gamlingen (mangl. tegnsetting)*

[n2](#). Ulrikke] *rettet fra: Ulrikee*

[n3](#). tale.] *rettet fra: tale (mangl. tegnsetting)*

Gunnar Heibergs *Tante Ulrikke* er lastet ned gratis fra bokselskap.no

